

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Martina Pavlíčková

Trest domácího vězení, jeho výkon a kontrola

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jana Tlapák Navrátilová, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 2. 10. 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Prohlašuji, že počet znaků vlastního textu předložené diplomové práce včetně poznámek pod čarou je 144 306 znaků.

V Praze dne 2. 10. 2017

Martina Pavlíčková

Děkuji paní doc. JUDr. Janě Tlapák Navrátilové, Ph.D. vedoucí mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování.

Obsah

Úvod	6
1 Trest	8
1.1 Pojem trest	8
1.2 Účel trestu	8
1.3 Systém a funkce trestů	11
1.4 Trest odnětí svobody	14
2 Alternativní tresty	16
2.1 Pojem alternativních trestů	16
2.2 Účel alternativních trestů	16
2.3 Jednotlivé druhy alternativních trestů	16
3 Restorativní justice	18
4 Historie trestu domácího vězení	21
5 Trest domácího vězení	23
5.1 Obecně o trestu domácího vězení	23
5.2 Trestné činy, za které lze uložit trest domácího vězení	23
5.3 Povaha a závažnost činu, osoba a poměry pachatele	24
5.4 Písemný slib pachatele	25
5.5 Povinnosti odsouzeného	26
5.6 Doba, v níž je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí	27
5.7 Obydlí	29
5.8 První případ uložení trestu domácího vězení	29
6 Přeměna trestu domácího vězení	31
6.1 Podmínky pro přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody dle trestního zákoníku	31
6.2 Procesní stránka přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody	32
6.3 Zákonný přepočítání trestu domácího vězení v trest odnětí svobody	33
6.4 Přeměna jiných druhů trestů na trest domácího vězení	33
7 Výkon trestu domácího vězení	36
7.1 Nařízení výkonu rozhodnutí	36
7.2 Odklad a přerušení výkonu trestu domácího vězení	38
7.3 Změna trestu domácího vězení	40
7.4 Upuštění od výkonu trestu domácího vězení	42

7.5	Náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení	43
8	Kontrola trestu domácího vězení	45
8.1	Elektronický kontrolní systém.....	46
8.1.1	Elektronický kontrolní systém	46
8.1.2	Systémy elektronického kontrolního systému	48
8.1.3	Elektronický kontrolní systém v České republice	48
8.1.4	Jiné využití elektronického kontrolního systému	52
8.1.5	Původ elektronických náramků.....	54
8.2	Probační a mediační služba	55
8.2.1	Role probační a mediační služby při kontrole výkonu trestu domácího vězení	55
8.2.2	Namátková kontrola.....	55
8.2.3	Porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení	57
8.2.4	Spolupráce Probační a mediační služby s provozovatelem elektronického kontrolního systému.....	58
9	Zahraníční právní úprava trestu domácího vězení	59
9.1	Trest domácího vězení na Slovensku	61
10	Výhody a nevýhody trestu domácího vězení	64
10.1	Výhody trestu domácího vězení	64
10.2	Nevýhody trestu domácího vězení	66
11	Problematické otázky trestu domácího vězení.....	68
11.1	Souhlas osob žijících s odsouzeným ve společném obydlí	68
11.2	Řádný způsob vedení života jako důvod pro přeměnu trestu domácího vězení	68
11.3	Změna okolností po uložení trestu domácího vězení	68
11.4	Elektronický monitoring.....	69
	Závěr	70
	Seznam obrázků	72
	Seznam příloh.....	74
	Seznam použitých zkratk	76
	Seznam použité literatury	77
	Abstrakt	84
	Summary.....	86
	Klíčová slova.....	88

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma Trest domácího vězení, jeho výkon a kontrola. Trest domácího vězení byl s účinností od 1. 1. 2010 zařazen do trestního zákoníku jako jeden z nejpřísnějších alternativních trestů. I přesto, že trest domácího vězení je součástí systému trestů v trestním zákoníku již několik let, současná právní úprava nabízí několik otázek, které by bylo potřeba vyřešit. Právě tyto nedostatky právní úpravy vzbuzují u veřejnosti rozpaky, zejména co se týče efektivity a kontroly trestu. Nicméně dle mého názoru má trest domácího vězení potenciál být velmi účinným a používaným alternativním trestem do budoucna. To jsou také důvody, proč jsem si téma Trest domácího vězení, jeho výkon a kontrola vybrala.

Tato diplomová práce si kladu za cíl především shrnout hmotněprávní a procesněprávní úpravu trestu domácího vězení. Úvod práce se zabývá samotným vymezením pojmu trest, jeho účelem, systémem a funkcí trestů. Druhá kapitola je věnována alternativním trestům všeobecně, od vymezení pojmu až po zmínění jejich jednotlivých druhů. S alternativními tresty je úzce spjata restorativní justice, které je vyhrazena kapitola třetí.

V následujících kapitolách je předmětem samotný trest domácího vězení. Nejprve je věnována pozornost historii tohoto trestu, vymezení základních pojmů souvisejících s uložením trestu domácího vězení a aktuální právní úpravě.

Procesní stránka trestu domácího vězení je obsahem kapitoly sedmé. V této kapitole jsou mimo jiné popsány podmínky nařízení trestu domácího vězení a okolnosti, za nichž lze trest domácího vězení odložit, přerušit, změnit nebo od něj zcela upustit.

Kontrola trestu domácího vězení tvoří samostatnou kapitolu. Kontrola je především spojena s úlohou Probační a mediační služby, která hraje významnou roli u výkonu tohoto trestu, a elektronickým kontrolním systémem. Dále je v této kapitole popsána současná situace ohledně zavedení elektronického monitoringu a jeho využití i mimo trest domácího vězení.

Vedle české právní úpravy kapitola devět uvádí základní informace o zahraničních právních úpravách trestu domácího vězení, zejména pak společné prvky tohoto trestu

příznačné pro všechny státy užívající trest domácího vězení. Tato kapitola je poté zaměřena na právní úpravu trestu domácího vězení na Slovensku.

V závěru diplomové práce jsou na základě výše uvedených kapitol zhodnoceny výhody a nevýhody trestu domácího vězení, včetně zaměření se na problematické otázky spojené s aplikací tohoto trestu a některými nedostatky aktuální právní úpravy.

1 Trest

1.1 Pojem trest

Trestem se obecně myslí určitá sankce za konkrétní jednání, která může mít právní i mimoprávní povahu. Pokud budeme mluvit o trestu ve smyslu mimoprávním, bude se jednat o sankce morální a etické například odsouzení osoby veřejností. Právní povahu mají tresty soudní, kterými se budu v této kapitole zabývat.¹

Z hlediska trestního práva „*trestem rozumíme zákonem stanovený následek za určité protiprávní jednání*“². Na takové jednání je potřeba reagovat prostředky trestního práva až v případě, kdy nepostačuje použití právních prostředků jiných právních odvětví. Z toho vyplývá, že trestněprávní prostředky jsou nejzazším a krajním prostředkem ultima ratio sloužící k ochraně práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob a dalších subjektů, jakož i právem chráněných zájmů společnosti a státu, včetně ústavního zřízení České republiky.³ Jen trestní zákon⁴ vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit. Toto ustanovení trestního zákoníku vyjadřuje zásadu zákonnosti, která je jednou ze základních zásad trestního práva. Zásada „*nulla poena sine lege*“ je současně vyjádřena v čl. 39 usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod⁵. LZPS obsahuje další požadavky, které musí být při ukládání trestu respektovány, např. dle čl. 7 LZPS nesmí být nikdo podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu trestu. Tyto tresty mohou v trestním řízení ukládat pouze soudy, a to na základě čl. 40 odst. 1 LZPS.

1.2 Účel trestu

„V našem trestním právu je trest prostředkem státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a

¹VICHEREK, R.: Účel trestu [online] [cit. 2016-02-18]. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>.

²JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 389. ISBN 978-80-87576-93-9.

³BENEŠ, P.: Subsidiarita trestní represe a zásada ultima ratio v novém trestním zákoníku [online] [cit. 2016-09-20]. Dostupné z <http://www.elaw.cz/clanek/subsidiarita-trestni-represe-a-zasada-ultima-ratio-v-novem-trestnim-zakonem>.

⁴Dle ustanovení § 110 TZ se trestným zákonem se rozumí trestní zákoník a podle povahy věci i zákon o soudnictví ve věcech mládeže a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

⁵Dále jen LZPS.

jejich pachateli.“⁶ Účelem ukládání trestu je tedy nejen ochrana společnosti před pachateli trestných činů, ale i zabránění pachateli v páchání další trestné činnosti. Může se jednat buď o vytvoření fyzických zábran, které určité jednání omezují nebo o psychické zábrany způsobující obavy z uložení trestu. Trest také napomáhá k výchově pachatele, aby vedl řádný život. Za tímto účelem mohou být pachateli uložena opatření, která přímo sledují výchovný cíl nebo například výchovné činnosti. Ukládání trestu působí výchovně i na ostatní členy společnosti (generální prevence). Je zároveň upozorněním pro společnost, že takové jednání je nežádoucí a při porušení zákona následuje neodvratitelný trest.⁷

O důvodech a účelu trestání pojednávají následující teorie, které můžeme z hlediska jejich podstaty a historického vývoje rozdělit na teorii absolutní, relativní a smíšenou.⁸

- **Teorie absolutní (retributivní)** vychází z myšlenky „*punitur, quia peccatum est*“, tedy trestá se, protože bylo pácháno zlo. Tato teorie je představována teorií odplaty, kterou zastávali například I. Kant, Aristoteles nebo Tomáš Akvinský a z trestněprávní nauky tzv. klasická škola trestního práva, která vycházela z indeterminismu. Tato filozofie byla založena na představě, že člověk je schopen svobodně rozhodovat, zda daný trestný čin spáchá nebo ne. S rozhodnutím spáchat trestný čin je však spojena i odpovědnost nést za takové jednání následek. Zároveň se uložением trestu za protiprávní jednání naplňuje spravedlnost, bez níž nemůže dle I. Kanta stát existovat.⁹
- **Teorie relativní (preventivní)** je druhou teorií, která pojednává o smyslu trestu. Tato teorie je představována tzv. teorií prevence, jejímž hlavním smyslem je ochrana společnosti a náprava zločince, neboť vychází z myšlenky „*punitur, ne peccetur*“, trestá se, aby nebylo pácháno zlo. Trest znázorňuje určitý způsob léčení, který

⁶ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 389. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁷ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 389-393. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁸ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. 7. vydání, Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 293. ISBN 978-80-7400-428-5.

⁹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 388. ISBN 978-80-87576-93-9.

zabrání budoucímu páčání trestných činů. Relativní teorie byla představována například F. von Lisztem a C. Lombrosem.¹⁰

- Postupem času se některé znaky těchto dvou teorií spojily v tzv. **smíšenou teorii (slučovací)**. Tato teorie je někdy nazývána jako „*Vereinigungs theorie*“. Snaží se spojit pozitivní znaky absolutní a relativní teorie, trestu jako odplaty i jako prostředku k ochraně společnosti a nápravě pachatele. Z této teorie vychází například západoněmecký trestní zákon z roku 1958.¹¹

V trestním zákoně č. 140/1961 Sb.¹² byl účel trestu definován v ustanovení § 23. Dle tohoto ustanovení „*účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti*“. Nynější trestní zákoník č. 40/2009 Sb. však toto ustanovení nepřevzal, ale nahradil ho vyjádřením obecných zásad trestání. Jedná se o zásadu zákonnosti (trestní sankce lze ukládat pouze na základě zákona), zásadu přiměřenosti (sazba musí být adekvátní vzhledem ke spáchanému trestnému činu), zásadu individualizací použitých sankcí (soud při ukládání trestu vždy přihlédne ke konkrétním okolnostem spáchaného trestného činu), zásadu personalit sankcí (uložený trest by měl postihovat pouze osobu pachatele), zásadu neslučitelnosti sankcí u stejného pachatele (zákaz ukládání trestů stejné věcné povahy), zásadu humanity sankcí (zákaz krutého a ponižujícího zacházení a trestu).¹³

V případě mladistvých se na rozdíl od obecné právní úpravy dospělých pachatelů nepoužívá termín trest, ale opatření. Účel opatření je definován v ustanovení § 9 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže¹⁴. Účelem opatření vůči mladistvým je především vytvoření podmínek pro jejich sociální a duševní rozvoj se zřetelem k jejich dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, rodinné výchově a prostředí mladistvého, z

¹⁰ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. 7. vydání, Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 293-294. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹¹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 389. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹² Dále jen „TZ“.

¹³ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 391-392. ISBN 978-80-7502-044-4.

¹⁴ Dále jen „ZSVM“.

něhož pochází, i jejich ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.¹⁵

1.3 Systém a funkce trestů

„Systém trestů lze definovat jako uspořádání jednotlivých druhů trestů podle závažnosti, podle postihovaných zájmů a vzájemné vztahy mezi jednotlivými tresty.“¹⁶

Trestní zákoník obsahuje výčet trestů, které lze pachateli trestného činu uložit, a to v ustanovení § 52. Jedná se o následující tresty:

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz pobytu,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) ztráta čestných titulů nebo vyznamenání,
- k) ztráta vojenské hodnosti,
- l) vyhoštění.¹⁷

Jelikož se jedná o taxativní výčet, nelze ho rozšiřovat. Nad rámec tohoto ustanovení však trestní zákoník připouští uložit pachateli výjimečný trest dle ustanovení § 54 TZ, tj. trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí.

„Trestní justice, a to nejen v rámci českého trestního práva, se dlouhodobě potýká s řešením obtížného problému, který je představován požadavkem na hledání adekvátní trestněprávní reakce na spáchání trestného činu, jež by v co nejefektivnější podobě dosahovala základního cíle trestního práva, tj. předcházení další trestné činnosti

¹⁵ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 389-390. ISBN 978-80-7502-044-4.

¹⁶ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 395. ISBN 978-80-7502-044-4.

¹⁷ Ustanovení § 52 odst. 1 TZ.

*konkrétního pachatele.*¹⁸ Aby uložený trest byl účelný, musí být vždy zvolen individuální přístup. Musí být ukládán s ohledem na osobu pachatele a konkrétní spáchaný trestný čin. Z tohoto důvodu je potřeba, aby existovala široká škála trestů, které lze za spáchaný trestný čin uložit.

Jednotlivé tresty se poté liší i mimo jiné funkcí, na kterou klade trest důraz. Jedná se o funkce:

- **retributivní a punitivní** - pachatel musí nést za spáchaný trestný čin přiměřenou odplatu a újmu,
- **restituční (kompenzační, restorativní, obnovující)** – odstranění nepříznivých následků trestného jednání a náhrada škody, která byla oběti trestného činu a poškozeným osobám způsobena a obnova spravedlnosti, která byla trestnou činností narušena,
- **resocializační a nápravná (výchovná)** – snaha změnit asociální chování pachatele na společensky přijatelné a následné zabránění recidivy,
- **eliminační (vylučovací, izolační, ochranná)** – odloučení pachatele od společnosti, a to především z důvodu její ochrany,
- **preventivní (odstrašující)** – trest, který je uložen za spáchaný trestný čin, by měl odradit samotného pachatele od páčání další trestné činnosti (individuální prevence), ale i další osoby, které se mohou stát potenciálními pachateli (generální prevence).¹⁹

V systému trestů se promítá i další zásada, a to zásada humanismu. Zejména při ukládání a výkonu uložených trestních sankcí. Tato zásada je obsažena v čl. 7 odst. 2 LZPS, na jehož základě nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu, a dále v ustanovení § 37 odst. 2 TZ, který zakazuje uložit pachateli kruté a nepřiměřené trestní sankce, zároveň výkonem trestní sankce nesmí být ponižena lidská důstojnost. Tato zásada byla ještě více zdůrazněna novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb., jímž byl zrušen trest smrti, který nahradil trest odnětí svobody

¹⁸ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 19. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 391-392. ISBN 978-80-7502-044-4.

na doživotí s možností podmíněného propuštění. Hlavním cílem této novely byla především změna ve filozofii ukládání sankcí, kdy trest odnětí svobody měl být chápán jako ultima ratio, a upřednostňování individuálního přístupu k řešení trestních sankcí prostřednictvím alternativních trestů²⁰.

Jednotlivé tresty můžeme dělit podle následujících kritériích:

- **Podle zájmů odsouzeného** na tresty postihující svobodu (např. trest odnětí svobody, trest domácího vězení, zákaz činnosti), tresty majetkové (peněžitý trest, propadnutí věci, propadnutí majetku) a na tresty na cti (ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti).
- **Zda lze uložit trest samostatně nebo vedle jiného trestu** na tresty samostatné a tresty vedlejší. Tresty samostatné mohou být uloženy jak samostatně, tak společně s jiným trestem. Samostatným trestem je např. trest odnětí svobody, domácí vězení, peněžitý trest, propadnutí majetku, trest obecně prospěšných prací, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění. Pokud trestní zákoník u trestného činu stanoví více možných trestů, lze uložit tyto tresty samostatně nebo i vedle sebe. Tresty vedlejší jsou tresty, které se ukládají pouze společně s jiným trestem (trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, trest ztráty vojenské hodnosti). Toto rozdělení vyplývá z ustanovení § 53 TZ.
- **Dle určitosti sankce** rozděluje tresty na absolutně určité, kde je druh a výměra trestu v trestním zákoníku přesně stanovena (trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, trest ztráty vojenské hodnosti, trest odnětí svobody na doživotí), tresty relativně určité, u kterých trestní zákoník stanoví nejnižší nebo nejvyšší možnou výměru trestu a je na vůli soudu v jaké výměře v rámci stanovených hranic trest uloží, a tresty absolutně neurčité, u kterých není uvedena výměra ani druh trestu.
- **Dle pachatele trestného činu**, kterému je trest uložen, rozlišujeme tresty na tresty, které lze uložit kterémukoliv pachateli (např. trest odnětí svobody), a tresty, které lze uložit jen zúženému okruhu pachatelů. Mezi tyto tresty patří například trest obecně prospěšných prací, kde se zohledňuje zdravotní způsobilost pachatele k výkonu trestu.

²⁰ Blíže v kapitole 2.

- **Dle věku pachatele** rozdělujeme tresty ukládané dospělému pachateli trestného činu (viz ustanovení § 52 TZ) a tresty ukládané mladistvým. Tresty, které lze uložit mladistvým, jsou uvedeny v ustanovení § 24 odst. 1 ZSVM.²¹

1.4 Trest odnětí svobody

Dle ustanovení § 52 TZ se trestem odnětí svobody, nestanoví-li trestní zákon jinak, rozumí nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Nepodmíněný trest odnětí svobody je základním tzv. „univerzálním“ trestem, který lze uložit prakticky za všechny spáchané trestné činy. Jelikož se jedná v podstatě o nejpřísnější druh trestu, neboť jsou tímto trestem omezena základní práva a svobody pachatele, je potřeba vzít v úvahu, zda nelze dojít k naplnění účelu trestu uložením i jiného druhu trestu, který trestní zákoník nabízí.

Trest odnětí svobody plní zejména funkci ochrannou, avšak nedostatečně funkci výchovnou a preventivní. Tento trest sebou přináší řadu negativních faktorů, které místo snížení kriminality kriminalitu zvyšují. Tím, že je pachatel při výkonu trestu izolován od zbytku společnosti, dochází k vytržení tohoto jedince z jeho přirozeného prostředí a zprůtrhání rodinných a pracovních vazeb. Samotný pobyt ve věznici je vysoce kriminogenním prostředím, kde se pachatel setkává s řadou dalších spoluvězňů, se kterými udržuje kontakt a kteří na něj negativně působí. Prostředí věznice se tak může stát nakonec pro odsouzeného prostředím přirozeným. S tím souvisí i efekt stigmatizace, kdy je pro odsouzeného složitější návrat do společnosti po propuštění z vězení, neboť na něj společnost nahlíží negativně s nálepkou kriminálního. Dalším negativem tohoto trestu je určitá pasivita odsouzeného při pobytu ve vězení. Na rozdíl od běžného života nemusí odsouzený řešit každodenní problémy „normálního“ jedince ve společnosti. Tato skutečnost se poté může projevit při návratu odsouzeného do běžného života, kdy již nebude řízen vězeňskou službou a bude odkázán sám na sebe. Není proto výjimkou, že odsouzený tuto situaci nezvládne a vrací se zpět za zdi věznice.

Trest odnětí svobody je trestem finančně náročným a v případě krátkodobých trestů také neefektivním, jelikož krátká doba strávená odsouzeným ve vězení nikterak

²¹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 393-394. ISBN 978-80-87576-93-9.

nepřispívá k jeho převýchově, spíše naopak může odsouzeného „nakazit“. S ohledem na výše uvedené je proto daleko účelnější uložit místo nepodmíněného trestu odnětí svobody jeden z alternativních trestů²².

²² Blíže v kapitole 2.

2 Alternativní tresty

2.1 Pojem alternativních trestů

Trestní zákoník nikterak neupravuje definici alternativních trestů. Dle odborné literatury jsou za alternativní tresty považovány všechny tresty nespojené s nepodmíněným trestem odnětí svobody.²³ Tyto tresty zaručují naplnění účelu trestu stejně, jako kdyby byl na odsouzeném vykonáván klasický trest odnětí svobody.²⁴

2.2 Účel alternativních trestů

Hlavním smyslem alternativních trestů je zvolit co nejvhodnější trest vzhledem ke konkrétnímu pachateli a spáchanému trestnému činu, motivovat pachatele, aby žil dál svůj život dle právních předpisů a zodpovídal za následky svého protiprávního jednání. Jedním z pozitiv těchto trestů je, že pachatel trestného činu není vytrhnut z jeho přirozeného sociálního prostředí a nejsou zpřetrhány jeho rodinné ani pracovní vazby. Dále tento druh trestů pozitivně přispívá k vedení zodpovědného způsobu života pachatele, jenž je na svobodě stále ekonomicky aktivní a může se tak podílet na odškodnění oběti a náhrady újmy, kterou svým protiprávním jednáním způsobil. Tím, že pachatel trestného činu zůstane na svobodě a není vystaven negativnímu prostředí věznice, je nejen sníženo riziko recidivy, ale i vyřešen problém související s resocializací pachatele po propuštění z vězení. Alternativní tresty jsou v neposlední řadě méně nákladné a řeší zároveň problém související s přeplněností věznic.

K tomu, aby aplikace alternativních trestů byla účelná, je potřeba sekundární sankcionování. Spojení dalšího závažného protiprávního jednání pachatele s přísnějšími možnostmi postihu. Podstatné je, aby pachatel chápal uložení alternativního trestu pouze jako upozornění, kdy při porušení podmínek nebo následné recidivy bude následovat přísnější trest.

2.3 Jednotlivé druhy alternativních trestů

Alternativní tresty jsou považovány za základní typ alternativních opatření. Alternativní opatření lze vymezit jako „*souhrn institutů, jejichž primárním účelem je*

²³ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 397. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁴ HULÁN, P.: Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku. Právo a rodina. 2010, roč. 12, č. 1, s. 17. ISSN 1212-866X.

*nahrazování nepodmíněného trestu odnětí svobody, jejich uspořádání a vzájemné vztahy mezi nimi*²⁵. V závislosti na fázi trestního řízení, kdy lze jednotlivá alternativní opatření aplikovat, rozlišujeme alternativní opatření hmotněprávní a procesní. Hmotněprávní alternativní opatření pak dále dělíme na alternativy k potrestání a alternativní tresty.

Alternativní tresty lze vymezit v širším a užším pojetí. V užším smyslu alternativní tresty můžeme definovat pomocí jejich hlavního účelu, kterým je náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody.²⁶ Tyto tresty nelze uložit společně s nepodmíněným trestem odnětí svobody. Na základě tohoto pojetí lze mezi alternativní tresty zařadit následující tresty:

- trest domácího vězení,
- trest obecně prospěšných prací,
- peněžitý trest,
- podmíněné odsouzení.

Vhledem k výše uvedené charakteristice užšího pojetí alternativních trestů, je možné považovat jako pátý alternativní trest také peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu, jež stanovuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže při sankcionování mladistvých.

V širším pojetí lze vymezit alternativní tresty jako všechny tresty nespojené s trestem odnětím svobody.²⁷ V takovém případě se mezi alternativní tresty zařadí taxativní výčet trestů uvedený v ustanovení § 52 TZ vyjma nepodmíněného trestu odnětí svobody.²⁸

²⁵ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 30. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁶ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 31. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁷ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 31. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁸ Blíže v kapitole 1.

3 Restorativní justice

S alternativními tresty úzce souvisí restorativní justice. Tento pojem poprvé použil v souvislosti s trestní politikou Albert Eglash v roce 1958 v několika svých článcích. Restorativní justice je určitý „koncept zacházení s pachateli, odlišný od klasické retributivní (trestající) justice, vycházející z názoru, že současná trestní spravedlnost nepředstavuje adekvátní reakci na kriminalitu“²⁹. Vychází z filozofie, že trestný čin je zejména konflikt mezi pachatelem a obětí trestného činu, než jen porušení veřejného zájmu, porušení práva a útok na stát.

Restorativní justice se začala rozvíjet v 70. letech minulého století jako jedna z možností řešení otázky trestné činnosti a spravedlnosti. V 80. a 90. letech se začala restorativní justice rozšiřovat i do zemí západní Evropy.³⁰ V evropských zemích se rozvíjení a aplikaci principů restorativní justice ujalo Evropské fórum pro mediaci a restorativní justici (European Forum of Victim – Offender Mediation and Restorative Justice). Toto fórum bylo ustanoveno v roce 2000. Jeho hlavním cílem je přispět ke komunikaci mezi jednotlivými státy, k předávání informací a zkušeností z oblasti restorativní justice a zároveň rozvíjet efektivní metody a programy v systémech trestní justice.³¹ Ve 20. století začaly i země východní Evropy aplikovat programy restorativní justice a staly se tak členy Evropského fóra.

V retributivní justici je důležitý trest, zvláště trest odnětí svobody, který je formou postihu pachatele a dosažení tak spravedlivého stavu. Uložený trest a jeho výkon však v pachateli nebudí zodpovědnost za spáchaný čin. Retributivní justice předpokládá, že pachatel pochopí následky svého činu a uzná, že něco způsobil. Právě pochopení a uznání viny pachatele je jedním ze stěžejních cílů restorativní justice, neboť je předpokladem k zamezení páchaní další trestné činnosti pachatele.³²

²⁹ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 23. ISBN 978-80-87576-93-9.

³⁰ Blíže k vývoji restorativní justice v publikaci: Miers, Willemsens. Mapping Restorative Justice. 2004.

³¹ KARABEC, Z.: Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 16. ISBN 80-7338-021-8, LIEBMAN, M.: Restorative justice/how it works. London: Jessica Kingsley Publishers. 2012. s. 48-49. ISBN 80-7338-021-8.

³² ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 24-25. ISBN 978-80-87576-93-9.

Mezi základní principy restorativní justice patří následující:

- Základem trestní odpovědnosti je spáchání trestného činu.
- Trestný čin je projevem určitého konfliktu, který je buď mezi konkrétními osobami, mezi zájmy pachatele nebo dalších osob a zájmem veřejným, a také mezi představami pachatele a normami společnosti.
- Při řešení trestných věcí by měl být brán ohled jak na oprávněné zájmy jednotlivých osob, tak na veřejný zájem.
- Reakcí na spáchaný trestný čin může být trest. Výchovné působení na pachatele by mělo být samotné projednávání trestného činu a trestní represe by měla sloužit jako prostředek ultima ratio.
- Mediace, odklony v trestním řízení a alternativní tresty by měly obsahovat sankční prvky různého stupně, zohledňovat jednotlivé okolnosti případů atd.³³

K dosažení cílů restorativní justice, tedy k obnovení hodnot a sociálních vztahů narušených spácháním trestného činu, je potřeba aktivního působení jak na pachatele a poškozeného, tak na další subjekty, které napomáhají k řešení vzniklého konfliktu. Základním nástrojem k dosažení těchto cílů je mediace. Mezinárodní výzkumy ukázaly, že většina obětí se stane obětí opakovaně. Stát a trestné právo se spíše zaměřují na potrestání pachatele, než na oběť nebo svědka trestného činu. Oběť v tomto případě je uspokojena pouze skutečností, že pachatel byl potrestán, což by však nemělo být primárním zájmem oběti. Mediace se snaží o propojení zájmů oběti, trestání a restorativní spravedlnosti ve společnosti.³⁴ Jedná se o určitou formu osobního kontaktu mezi pachatelem a poškozeným, který je pod vedením mediátora jako prostředníka. Prostřednictvím mediace dochází mezi pachatelem trestného činu a poškozeným k vzájemnému setkání, kladení otázek a snaze dojít ke zjednání nápravy vzniklého stavu.³⁵ Uplatnění mediace s rostoucí závažností spáchaného trestného činu klesá. Dle průzkumu je mediace vhodná především pro „lehčí“ trestné činy, jako jsou pomluva,

³³ SOTOLÁŘ, A., Púry, F., Šámal, P.: Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000., s. 9-11. ISBN 80-717-9350-7.

³⁴ SRÉMY, T.: Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník z mezinárodnej vedeckej konferencie. Praha: Leges, 2014, s. 16. ISBN 978-80-7502-104-5.

³⁵ ZEHR, H.: Úvod do restorativní justice. Sdružení pro probaci a mediaci v justici, Praha 2003, s. 18. ISBN 80-902998-1-4.

výtržnost. Naopak mediace není vhodná v případech závažnějších násilných a majetkových trestných činů.³⁶

³⁶ STRÉMY, T.: Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha: Leges, 2014, s. 50-51. ISBN 978-80-7502-104-5.

4 Historie trestu domácího vězení

Myšlenka na omezení svobody pohybu dané osoby nebo omezení míst jejího bydliště sahá daleko do minulosti. Jedna z prvních zmínek o trestu domácího vězení pochází z roku 1011 z Egypta, kdy iráckému vědci Alhacenovi, který svými objevy znepokojoval tehdejší vládcy, bylo zakázáno vycházet z domu.³⁷

Také pro Středoevropany není tento trest ničím neznámým. Trest domácího vězení byl ukládán již v druhé polovině 9. století, v dobách Velkomoravské říše, kdy byl uvržen do domácího vězení v Řezně syn franckého krále Ludvíka Karolomana. Stejně tak tento trest postihl v roce 1610 hraběnku Alžbětu Báhory na vlastním zámku v Čachticích, a to kvůli četným vraždám mladých dívek. Hraběnka byla držena ve svém zámku až do její smrti roku 1614.³⁸

Další osobou, které byl tento trest uložen, byl v roce 1633 toskánský astronom, filozof a fyzik Galileo Galilei.³⁹ Astronom byl původně odsouzen k žaláři, pro jeho vysoký věk byl však rozsudek změněn na domácí vězení v jeho vilách v Arcetri a ve Florencii. Domácímu vězení byl podroben také Napoleon Bonaparte, který ho absolvoval na ostrově Svaté Heleny.

Ve druhé polovině 20. století se hlavní myšlenka tohoto trestu používala dál, a to v období komunistického režimu, zejména tedy v Sovětském svazu, Severní Koreji a Polsku, kde nebylo výjimkou, že odpůrci tohoto režimu byli drženi k domácí izolaci. Prvky domácího vězení můžeme najít i v Československu, v případě politického vězně nacismu a komunismu kardinála Josefa Berana, který byl vězněn v pražském Arcibiskupském paláci.⁴⁰

Na území našeho státu v době Rakouska-Uherska byl trest domácího vězení jako alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody součástí zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. Trest domácího vězení byl zakotven

³⁷ FOLTÝN, L., FOLTÝNOVÁ, L.: Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. Státní zastupitelství. 2011, roč. 9, č. 6, s. 21. ISSN 1214-3758.

³⁸ KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P., Trest domácího vězení. Trestní právo. 2011, č. 7-8, s. 4. ISSN 1211-2860.

³⁹ ČÁDOVÁ, J., ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 149. ISBN 978-80-7367-757-2.

⁴⁰ ČÁDOVÁ, J., ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 150. ISBN 978-80-7367-757-2.

v ustanovení § 246. Tento trest bylo možné uložit jako náhradní trest za trest vězení prvního (žalář bez přídavku)⁴¹ a druhého (těžký žalář)⁴² stupně, a to za určitých podmínek. Odsouzený se buď sám zavázal, že se ze svého domu nevzdálí, nebo byla k němu postavena stráž. V případě, že odsouzený svoji povinnost porušil, byl povinen strávit zbytek trestu ve veřejné věznici. Další podmínkou pro uložení trestu domácího vězení bylo, aby odsouzený byl osobou s bezúhonnou pověstí, který by nemohl jinak obstarávat svůj úřad, obchod nebo si zajišťovat výdělek.⁴³ Trest bylo možné uložit nejméně na dobu 24 hodin a nejdéle na 6 měsíců. Tento zákon byl v roce 1918 přejat do právního řádu Československé republiky.

Říšský zákon byl účinný až do roku 1950, kdy byl nahrazen zákonem č. 86/1950 Sb., trestní zákon. Tento zákon, stejně jako trestní zákon z roku 1961, trest domácího vězení neupravoval.⁴⁴ Do českého právního řádu se trest domácího vězení vrátil až s rekodifikací trestního práva, a to v novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb.

I přesto, že tento trest je vnímán jako velice moderní forma alternativního trestu, byl na našem území používán v již předchozích dobách a není tedy pro společnost ničím novým. S posunem doby se však význam tohoto trestu měnil. V minulosti byl trest užíván hlavně k izolaci nepohodlných osob. Dnes se trest domácího vězení ukládá jako sankce za spáchaný trestný čin, který dává možnost odsouzenému udržovat rodinné, pracovní a sociální vazby s okolím.

⁴¹ § 244 zák. č. 117/1852 ř.z. První stupeň - „První stupeň označuje se slovem vězení, bez přídavku, a záleží v zavření ve věznici bez želez; při čemž se odsouzenec, když může sobě výživu buď z vlastních prostředků, nebo pomocí svých příslušníků opatřiti, na vůli zůstává, kterak se chce zaměstnávat.“

⁴² § 245 zák. č. 117/1852 ř.z. Druhý stupeň - „Vězení druhého stupně označuje se přídavkem tuhé vězení. I v tom chová se trestanec bez želez, strava však a práce dává se mu taková, jak podle předpisů zvláštních o tom vydaných nebo těch, které ještě vydány budou, dovoluje zřízení trestnic pro takové trestance ustanovených. Nedovoluje se mu s nikým se scházeti bez přítomnosti dozorce vězňů ani rozmlouvat v jazyce pro tohoto nesrozumitelném.“

⁴³ NAVRÁTILOVÁ, J.: Trest domácího vězení. In Jelínek, J. (ed.): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, str. 70. ISBN 978-80-87212-21-9; KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P., Trestní právo 7-8/2011, Trest domácího vězení, s. 5. ISSN 1211-2860.

⁴⁴ KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P.: Trest domácího vězení. Trestní právo 7-8/2011, s. 5. ISSN 1211-2860.

5 Trest domácího vězení

5.1 Obecně o trestu domácího vězení

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník doplnil původní sankční systém o další dva alternativní tresty, a to o trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Tento zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2010. V taxativním výčtu jednotlivých druhů trestů⁴⁵ je trest domácího vězení uveden hned za trestem odnětí svobody, což značí, že je tento druh trestu zákonodárcem považován za nejtvrdší ze všech alternativních trestů.⁴⁶ Alternativní trest domácího vězení je poté blíže upraven v ustanovení § 60 a násl. TZ.

Trest domácího vězení je alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Postihuje zejména osobní svobodu odsouzeného a musí být pro něj dostatečně intenzivní, aby naplnil svůj účel. Při ukládání trestu, se přihlíží zejména k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, osobě pachatele i možností jeho následné resocializace. Dále se přihlíží také k rodinným poměrům a vlastnostem osoby.⁴⁷

Jedním z hlavních důvodů, proč byl trest domácího vězení zaveden, je zachování pozitivních rodinných, pracovních a sociálních vazeb. Jedná se také o ekonomicky výhodný trest, neboť náklady na jeho výkon jsou několikanásobně nižší, než při výkonu trestu odnětí svobody.

Trest domácího vězení může být uložen buď jako samostatný trest, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba (ustanovení § 60 odst. 2 TZ), nebo ho lze kumulovat s ostatními druhy trestů s výjimkou uvedenou v ustanovení § 53 odst. 1 TZ. Na základě tohoto ustanovení nelze uložit trest domácího vězení vedle trestu odnětí svobody a trestu obecně prospěšných prací.

5.2 Trestné činy, za které lze uložit trest domácího vězení

Hlavní podmínkou pro uložení trestu domácího vězení je spáchání přečinu. Tedy nedbalostního trestného činu nebo úmyslného trestného činu, za něž trestní zákon stanoví

⁴⁵ Ustanovení § 52 TZ.

⁴⁶ KREJČÍŘÍKOVÁ, K.: Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. Státní zastupitelství. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2009, č. 10, s. 14. ISSN 1214-3758.

⁴⁷ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I. Obecná část, k hlavě V, dílu 2 – Tresty, § 60.

trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.⁴⁸ Zatímco u některých soudů nebyl tento trest v letech 2010 a 2011 uložen vůbec⁴⁹, u některých velmi omezeně, a to zejména z důvodu dosud nezavedeného elektronického kontrolního systému. Například i Okresní soud v Lounech ukládal tento trest velmi omezeně, jelikož měl problém s následnou kontrolou uloženého trestu z důvodu nedostatku probačních úředníků. S kapacitním stavem, který byl k dispozici, bylo možné dostatečně kontrolovat dodržování podmínek výkonu nejvýše u tří současně uložených trestů domácího vězení.

Trest domácího vězení je ukládán u široké škály trestných činů. Dle průzkumu, který byl proveden, je jeho ukládání trestu u soudů velmi rozdílné. V České republice je trest domácího vězení nejčastěji ukládán za majetkové trestné činy, zejména tedy za přečin krádeže podle ustanovení § 205 odst. 1, 2 TZ, zpronevěry podle ustanovení § 206 odst. 1 TZ, podvodu podle ustanovení § 209 odst. 1 TZ, poškození cizí věci podle ustanovení § 228 odst. 1 TZ, neoprávněného užívání cizí věci podle ustanovení § 207 odst. 1 TZ, úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, 2 TZ. Dále za trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných například za přečin vyhrožování s cílem působit na úřední osobu podle ustanovení § 326 odst. 1 TZ, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle ustanovení § 337 odst. 1 TZ a výtržnictví podle ustanovení § 358 TZ. Ojedinele též za přečiny ublížení na zdraví podle ustanovení § 146 odst. 1 TZ, porušování domovní svobody podle ustanovení § 178 TZ, zanedbání povinné výživy podle ustanovení § 196 TZ, neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle ustanovení § 234 odst. 1 TZ, ohrožení pod vlivem návykové látky podle ustanovení § 274 odst. 1 TZ a nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle ustanovení § 283 odst. 1 TZ. Jedná se zejména o okruh trestných činů, za které soudy ukládají krátkodobé nepodmíněné tresty odnětí svobody.⁵⁰

5.3 Povaha a závažnost činu, osoba a poměry pachatele

Soud uloží pachateli trest odnětí svobody vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a poměrům pachatele.⁵¹ Povaha a závažnost trestného činu

⁴⁸ Ustanovení § 14 odst. 2 TZ.

⁴⁹ Např. Obvodní soud pro Prahu 1, Obvodní soud pro Prahu 3, Obvodní soud pro Prahu 7, Obvodní soud v Blansku

⁵⁰ Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011. Trestní kolegium Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012.

⁵¹ Ustanovení § 60 odst. 1 písm. a) TZ.

jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl trestným činem dotčen, způsobem provedení činu, jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.⁵² Co se týče osoby a poměrů pachatele, je zřejmé, že tento trest bude uložen zejména osobě, která doposud vedla řádný život a lze očekávat uložením trestu domácího vězení její nápravu. Významnou skutečností, na kterou je potřeba při ukládání a výměry trestu brát ohled, je také chování pachatele po činu, především k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky. Zároveň je potřeba přihlídnout k osobním, rodinným a majetkovým poměrům pachatele.⁵³

5.4 Písemný slib pachatele

Jedna z další podmínek, která musí být kumulativně splněna s podmínkou spáchání přečinu a skutečností, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a poměrům pachatele postačí uložení trestu domácího vězení, je podmínka písemného slibu pachatele. Na základě tohoto písemného slibu se pachatel zavazuje, že se bude ve stanovené době zdržovat v obydlí na určité adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.⁵⁴ Tímto požadavkem se trest domácího vězení stává jediným trestem v českém právním řádu, který nelze uložit proti vůli pachatele.

Tato podmínka byla zákonodárcem záměrně vložena do trestního zákoníku, a to z následujících důvodů. Při ukládání trestu domácího vězení je potřeba určitá odpovědnost a disciplína pachatele. Dobrovolným příslibem pachatele, že bude uložený trest dodržovat a jeho samotným zapojením, se naděje na řádný výkon trestu zvětšuje. Písemným slibem odsouzený bere na sebe závazek, že poskytne veškerou potřebnou součinnost a při výkonu trestu domácího vězení splní povinnosti s tím spojené (Příloha č. 1). Dalším důvodem je potřeba umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí odsouzeného. Jedná se o určité omezení základních lidských práv a svobod jedince, zejména omezení nedotknutelnosti obydlí dle čl. 12 LZPS. Písemným slibem pachatel tento vstup do obydlí umožňuje a zároveň s ním souhlasí. Může se však stát, že odsouzený probačnímu úředníkovi vstup do obydlí odepře a při kontrole nespolupracuje. Tento problém vyřešila novela trestního zákoníku provedená zákonem č. 330/2011 Sb., na

⁵² Ustanovení § 39 odst. 2 TZ

⁵³ Ustanovení § 39 odst. 1 TZ

⁵⁴ Ustanovení § 60 odst. 1 písm.b) TZ

základě které byly konkretizovány způsoby porušení podmínek trestu domácího vězení a také důvody pro přeměnu tohoto trestu na trest odnětí svobody. Zabránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do obydlí a neposkytnout mu požadovanou součinnost, lze zařadit pod maření výkonu trestu domácího vězení. Takové jednání je poté důvodem pro přeměnu uloženého trestu na náhradní trest odnětí svobody. Do této doby trestní zákoník tento problém nijak neřešil, maximálně bylo možné toto jednání postihovat jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle ustanovení § 337 odst. 1 písm. f) TZ.⁵⁵

5.5 Povinnosti odsouzeného

Dle ustanovení § 60 odst. 3 TZ obsah trestu domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li odsouzenému v tom důležité důvody, a to zejména výkon zaměstnání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu.

Trestní zákoník uvádí pouze demonstrativní výčet důležitých důvodů, které mohou bránit řádnému výkonu trestu domácího vězení. Tyto důvody však musí být dopředu nepředvídatelné. Nesmí existovat v době, kdy soud o uložení trestu domácího vězení rozhoduje. Mezi důvody, které mohou bránit řádnému výkonu trestu domácího vězení lze řadit i rodinnou situaci (např. nutnost zajistit péči o nezletilé, návštěva školských zařízení atd.). V případě, že takové důvody nastanou, je odsouzený povinen o takových skutečnostech ihned informovat probačního úředníka a soud.⁵⁶ Soud pak zváží, zdali se opravdu jedná o důležité důvody. Pokud ne, rozhodne o přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody.⁵⁷

Při ukládání trestu domácího vězení soud zároveň odsouzenému uloží přiměřené povinnosti a přiměřená omezení uvedená v ustanovení § 48 odst. 4 TZ (např. podrobit se vhodným programům psychologického poradenství). Jedná se však o demonstrativní výčet, proto soud může ukládat i jiná přiměřená omezení a povinnosti, které nejsou ve

⁵⁵ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 335. 338. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁵⁶ Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

⁵⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 826-827. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdgm-zume>.

výše zmíněném ustanovení uvedeny. Vhodnost uložení konkrétních omezení a povinností zhodnotí soud, a to vzhledem k závěru, že jsou potřeba v zájmu prevence recidivy a ochrany společnosti před další trestnou činností páchanou odsouzeným. Zde se uplatní zásada soudní individualizace trestu. Například v případech, kdy se pachatel dopouští trestné činnosti pod vlivem alkoholu, může soud takové osobě uložit povinnost podrobit se protialkoholní léčbě, která není ochranným léčením ve smyslu ustanovení § 99 TZ. V okamžiku, kdy odsouzený některou z uložených přiměřených omezení nebo povinností nesplní, soud uložený trest přemění na náhradní trest odnětí svobody nebo jeho příslušnou část⁵⁸. Je však potřeba hodnotit chování odsouzeného jako celek, nikoli izolovaně. To znamená nepřihlížet k nesplnění jednoho přiměřeného omezení nebo přiměřené povinnosti.⁵⁹

Vedle výše uvedených přiměřených omezení a povinností, soud odsouzenému zpravidla uloží také povinnost nahradit škodu nebo odčinit nemajetkovou újmu způsobenou přečinem nebo vydat bezdůvodné obohacení, a to podle sil pachatele.⁶⁰ Tato jeho povinnost trvá po celou dobu výkonu trestu domácího vězení, tj. po dobu od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení.

5.6 Doba, v níž je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí

Jedna ze zásadních částí rozhodnutí, jímž se pachateli ukládá trest domácího vězení, je určení doby, v níž se bude odsouzený povinen zdržovat v určeném obydlí. Novelou trestního zákoníku provedenou zákonem č. 330/2011 Sb. s účinností od 1. 12. 2011 byla soudu svěřena pravomoc konkrétně vymezit časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo v jeho části, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.⁶¹ V dřívější právní úpravě pokud soud nestanovil jinak, byl odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin. Do účinnosti této novely měl tedy soud na výběr, zda použije zákonem stanovenou specifikaci (od 20.00 hodin do 5.00 hodin) nebo zda toto období

⁵⁸ Blíže v kapitole 6.

⁵⁹ ŠÁMAL, P.: Trestní zákoník. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 829. ISBN 978-80-7478-616-7. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdgm-zume>.

⁶⁰ Ustanovení § 60 odst. 5 TZ.

⁶¹ Ustanovení § 60 odst. 4 TZ.

vymezí jinak. Nyní je soud povinen v každém jednotlivém případě vymežit dobu, v níž se má odsouzený povinnost zdržet v určeném obydlí.⁶²

Soud při vymezení doby musí dle ustanovení § 60 odst. 4 TZ přihlídnout zejména k pracovní době pachatele, k času, který odsouzený stráví na cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí. Je potřeba přihlídnout ke všem těmto skutečnostem, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny, byl odsouzený přiměřeně postihnut na svobodě. Musí se však jednat o takové osobní a rodinné záležitosti, které odsouzený provádí pravidelně, nikoli ojediněle. Výjimkou jsou situace jako například pohřeb, svatba, přijímací zkoušky, nemoc či úraz odsouzeného nebo rodinného příslušníka. Tyto mimořádné situace lze označit jako tzv. důležité důvody dle ustanovení § 60 odst. 3 TZ, na základě kterých je odsouzenému povoleno odchýlit se z povinnosti zdržet se v obydlí.⁶³ Soud by měl také zohledňovat např. studium pachatele, návštěvy kvalifikačního a rekvalifikačního kurzu, péči o dlouhodobě nemocného rodinného příslušníka atd.

Odsouzený je postižen na svobodě tak, aby uložený trest domácího vězení naplňoval svou výchovnou funkci. Z tohoto důvodu je důležité, aby každý jednotlivý případ byl soudem hodnocen individuálně. Soud však novelou není při určení doby, v níž se má odsouzený povinnost zdržet v určeném obydlí, nikterak limitován. Tato neurčitost je omezena pouze obecnými zásadami pro ukládání trestu (ustanovení § 39 a násl. TZ), zásadou humanity (ustanovení § 37 odst. 2 TZ) a zásadou přiměřenosti (ustanovení § 38 odst. 1 a 2 TZ). S ohledem na tyto uvedené zásady není přípustné, aby soud uložil trest domácího vězení v extrémním rozsahu, například v rozsahu 24 hodin. Nelze ale stanovit jednotné měřítko, podle kterého soudy mohou trest domácího vězení ukládat, neboť každý případ je jiný. Avšak vzhledem k jednotnému a předvídatelnému stanovování rozsahu domácího vězení, by bylo vhodné, aby zákon alespoň nějaké minimální hranice, kdy se odsouzený musí zdržovat v obydlí, vytyčil.

Soud může také dle ustanovení § 60 odst. 4 TZ odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění, a to i ve dnech pracovního

⁶² ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 340-341. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁶³ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 341. ISBN 978-80-87576-93-9.

klidu a pracovního volna. Toto povelní musí být odsouzenému uděleno v odsuzujícím rozsudku. Odsouzený musí vést religiózní způsob života již před uložením trestu domácího vězení. Tato skutečnost pak musí být probačním úředníkem náležitě prověřena a popřípadě i navázána spolupráce s danou církví.

5.7 Obydlí

Hlavním smyslem trestu domácího vězení je omezení osoby odsouzeného stanovením doby, ve které se musí zdržovat v obydlí na určené adrese. Pojem obydlí je blíže definován v ustanovení § 133 TZ. Dle tohoto ustanovení se obydlím rozumí dům, byt nebo jiný prostor sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející. Prostorem sloužícího k bydlení se rozumí i obytné chaty, hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje, domovy důchodců, výchovné ústavy a další. Dle zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (ustanovení § 506 odst. 1) je stavba součástí pozemku. Odsouzený by tak měl mít možnost se při výkonu trestu domácího vězení pohybovat například na dvorku či na zahradě.⁶⁴

5.8 První případ uložení trestu domácího vězení

Uložení trestu domácího vězení nenechalo po svém zařazení mezi druhy trestů uvedených trestním zákoníku na sebe dlouho čekat. Dne 7. 1. 2010 byl poprvé uložen trest domácího vězení. Odsouzeným byl šestačtyřicetiletý Štěpán Rolník z jihočeských Loučovic. Odsouzený pod vlivem alkoholu napadl kamaráda své bývalé družky, čímž se dopustil trestného činu výtržnictví a ublížení na zdraví. „*Jednalo se o muže, který opakovaně páchal méně závažné delikty a byl už ve výkonu trestu odnětí svobody. Předchozí tresty byly vždy krátkodobé za méně závažné činy.*“⁶⁵ Ve věci rozhodoval Okresní soud v Českém Krumlově, který odsouzenému uložil trest domácího vězení, a to zejména s ohledem na rodinné poměry odsouzeného.

Odsouzený začal vykonávat trest od 1. února 2010 od 20 hodin v rozsahu jednoho roku. Obydlí, v němž odsouzený vykonával svůj trest, nebylo zcela ideální, neboť v něm nebyla zavedena elektřina. První kontrola byla provedena záhy po započetí výkonu trestu.

⁶⁴ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 339. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁶⁵ Soud vůbec poprvé trestal výtržníka domácím vězením. [online] [cit. 2016-2-10]. Dostupné z <http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/cernakronika/soud-vubec-poprve-trestal-vytrznika-domacim-vezenim.html>.

Zpočátku byly kontroly intenzivnější. Při každé kontrole bylo ověřováno, zda nedošlo k porušení zákazu požívání alkoholu.⁶⁶ Po prvních pár týdnech od započetí výkonu trestu domácího vězení byl odsouzený při kontrole probačním úředníkem přistižen v podnapilém stavu, což byl důvod k přeměně výkonu trestu domácího vězení na náhradní nepodmíněný trest odnětí svobody ve věznici. Odsouzený však dobrovolně nastoupil protialkoholní ústavní léčbu v léčebně Červený Dvůr a za této situace soud tedy prozatím nepřistoupil k rozhodnutí o výkonu náhradního trestu odnětí svobody. Odsouzený strávil v léčebně několik měsíců, kde velmi dobře spolupracoval s tamními lékaři.⁶⁷ Zákaz požívání alkoholu však porušil opětovně, a proto soud pravomocně rozhodl o výkonu trestu odnětí svobody po dobu osmi měsíců.⁶⁸

⁶⁶ Rok doma a bez elektriny. První muž nastoupil do domácího vězení. [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupné z http://www.lidovky.cz/rok-doma-a-bez-elektriny-prvni-muz-nastoupil-do-domaciho-vezeni-psq-/zpravy-domov.aspx?c=A100202_100308_ln_domov_tai.

⁶⁷ První odsouzený k domácímu vězení porušil pravidla. [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/prvni-odsouzeny-k-domacimu-vezeni-porusil-pravidla-fy3-/krimi.aspx?c=A100512_210410_krimi_js.

⁶⁸ První domácí vězeň v Česku nevydržel bez alkoholu, žaláři se ale vyhýbá. [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/prvni-cech-v-domacim-vezeni-ddv-/krimi.aspx?c=A110125_162043_krimi_zep.

6 Přeměna trestu domácího vězení

6.1 Podmínky pro přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody dle trestního zákoníku

K tomu, aby alternativní tresty, tedy i trest domácího vězení, plnily svůj účel, je potřeba sekundární sankcionování, tedy spojení s přísnější možností postihu v případě dalšího závažného protiprávního jednání pachatele. Takovým jednáním může být dle ustanovení § 61 TZ vyhýbání se nástupu odsouzeného do výkonu trestu domácího vězení, porušení sjednaných podmínek výkonu tohoto trestu bez závažného důvodu, záměrné nevykonávání uloženého trestu ve stanovené době nebo jiné maření výkonu trestu domácího vězení odsouzeným. Za jiné maření výkonu trestu domácího vězení lze považovat všechna negativní jednání pachatele, která nepříznivě působí na výkon uloženého trestu. Může se jednat například o situaci, kdy se odsouzený nechce podrobit kontrole probačního úředníka při výkonu trestu domácího vězení, odsouzený neposkytne součinnost nebo záměrně předstírá podmínky, na jejichž základě má dojít k odkladu nebo změně výkonu trestu domácího vězení.⁶⁹

Ke všem výše uvedeným jednáním musí dojít v době od odsouzení do skončení výkonu uloženého trestu domácího vězení. Pokud jsou všechny výše uvedené podmínky splněny, může soud trest domácího vězení nebo jeho zbytek přeměnit v trest odnětí svobody a současně rozhodnout o způsobu jeho výkonu.⁷⁰

Tato část zákona upravující podmínky přeměny nahradila model náhradního trestu odnětí svobody, který se ukládal v případě porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení. K tomuto nahrazení došlo na základě novely trestního zákoníku provedené zákonem č. 330/2011 Sb.

U institutu přeměny trestu domácího vězení lze spatřovat řadu problémů. V případě, že odsouzený poruší podmínky trestu domácího vězení, není výkon trestu ihned v tomto okamžiku přerušen. Okamžikem přerušeni je až samotné rozhodnutí soudu o přeměně. Dle mého názoru tato skutečnost nepřiměje odsouzeného, aby v případě porušení podmínek trestu dále v porušování nepokračoval. Dle právní úpravy by tak

⁶⁹ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014, s. 359. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁷⁰ Ustanovení § 61 TZ.

odsouzený mohl do rozhodnutí soudu opakovaně porušovat podmínky uloženého trestu. Navíc čím déle bude trvat doba, kdy soud od porušení podmínek trestu rozhodne, tím se bude zkracovat doba, která se bude přeměňovat na náhradní trest odnětí svobody. Tento problém by mohl být vyřešen přerušáním výkonu trestu domácího vězení od okamžiku, kdy k porušení podmínek dojde. Zároveň by tedy nemohlo dojít záměrným prodlužováním odsouzeným k vykonání trestu domácího vězení a vyhnutí se tak trestu odnětí svobody.

Jeden z hlavních nedostatků, které souvisí se zavedením institutu přeměny trestu domácího vězení, je výčet jednání, která jsou důvodem pro přeměnu trestu. Ve výčtu takových jednání nelze najít jako důvod pro přeměnu trestu domácího vězení řádné vedení života odsouzeným. I přesto, že by to bylo vhodné, aby byl účel trestu naplněn.

Stará právní úprava umožňovala, aby v případě porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení byl odsouzenému tento trest prodloužen o náhradní trest odnětí svobody, u kterého soud při uložení trestu domácího vězení stanovil i způsob jeho výkonu. V tomto případě nedocházelo k přepočtu nevykonaných dnů trestu domácího vězení na náhradní trest odnětí svobody, jako je tomu v současné právní úpravě, ale k vykonání celého náhradního trestu odnětí svobody v délce jednoho roku. Dle mého názoru byl tak odsouzený daleko více motivován k dodržování podmínek trestu domácího vězení. Osobně se mi však výměra náhradního uloženého trestu odnětí svobody ve výši jednoho roku zdá velmi krátká. Pro odsouzeného by tato výše trestu nemusela být dostatečně odstrašující.

6.2 Procesní stránka přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody

O přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody rozhodne dle ustanovení § 334g odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád⁷¹ předseda senátu usnesením. Učiní tak na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. Kromě výroku o přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody, určí soud v rozhodnutí také zařazení pachatele do některého z typů věznic (ne u mladistvých) a zároveň délku trestu odnětí svobody. Zahájení řízení o přeměně trestu domácího vězení nebo jeho

⁷¹ Dále jen „TŘ“.

zbytku v trest odnětí svobody, popřípadě i nepravomocné rozhodnutí o této přeměně, není samo o sobě překážkou pro pokračování ve výkonu trestu domácího vězení. Proto je povinností soudu v tomto řízení vždy zjišťovat, zda a v jakém rozsahu odsouzený vykonal uložený trest domácího vězení ke dni rozhodnutí soudu (srov. přiměřeně R 50/1999-III.⁷²).⁷³

Proti rozhodnutí je přípustná stížnost, jenž má odkladný účinek.⁷⁴ V případě, že odsouzený podá proti rozhodnutí o přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody stížnost, automaticky se prodlužuje doba, po kterou bude odsouzený vykonávat trest domácího vězení a současně se zkracuje doba náhradního trestu odnětí svobody. Je však nutné, aby se předcházelo záměrnému prodlužování řízení např. omluvami z veřejného zasedání nebo předkládáním lékařských zpráv o neschopnosti účastnit se jednání.

Jsou-li splněny výše uvedené podmínky dle ustanovení § 61 TZ, je na úvaze soudu, zda o přeměně trestu rozhodne. Každý případ by měl být soudem posuzován individuálně, aby tato rozhodnutí nebyla příliš tvrdá k některým odůvodněným případům. Jedná se o fakultativní postup.

6.3 Zákonný přepočítání trestu domácího vězení v trest odnětí svobody

Dle ustanovení § 61 TZ každý, i jen započatý, jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se přepočítá na jeden den odnětí svobody. Pokud je uložen trest domácího vězení v maximální době dvou let a nebylo s výkonem trestu ještě započato, lze tento trest přeměnit na trest odnětí svobody až na dobu dvou let.

6.4 Přeměna jiných druhů trestů na trest domácího vězení

Trest domácího vězení není vždy ukládán jako tzv. primární trest, ale také jako náhradní trest v případě přeměny některých jiných druhů trestů.

⁷² R 50/1999-III - Zahájení řízení o přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody (§ 65 odst. 2 TrZ, § 340b TrŘ), popř. i nepravomocné rozhodnutí o této přeměně, není samo o sobě překážkou pro pokračování ve výkonu trestu obecně prospěšných prací. Je proto povinností soudu v tomto řízení vždy zjišťovat, zda a v jakém rozsahu odsouzený ke dni rozhodnutí vykonal uložený trest obecně prospěšných prací.

⁷³ ŠÁMAL, P.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3835. . [online] [cit. 2015-05-10]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdgm-zume>

⁷⁴ Ustanovení § 334g odst. 2 TR.

Jedním z takových trestů je trest odnětí svobody. Tento trest lze přeměnit na trest domácího vězení za podmínek uvedených v ustanovení § 57a TZ. Soud může přeměnit po výkonu poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu, trest odnětí svobody v trest domácího vězení. Pachatel však musí být odsouzen za přečin. Lze tak učinit u odsouzeného, který dostatečně prokázal ve výkonu trestu svým chováním, že došel k nápravě a lze předpokládat, že dále povede řádný život. Stejně jako u přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody, tak i v tomto případě se každý den nevykonaného zbytku trestu odnětí svobody přepočítá na jeden den trestu domácího vězení. V tomto případě však není soud vázán nejvyšší výměrou trestu domácího vězení stanovenou v § 60 odst. 1 TZ, tedy dvěma roky.⁷⁵ Hlavním smyslem tohoto ustanovení je nejen snížení počtu vězňů ve věznicích, ale také hlavně motivovat vězně k řádnému výkonu trestu odnětí svobody. To znamená především dodržování povinností, které jsou odsouzenému stanoveny v ustanovení § 28 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Jedná se například o podrobení se osobním prohlídkám, lékařským prohlídkám, plnění pokynů a příkazů zaměstnanců Vězeňské služby nebo dodržování stanoveného pořádku a kázně.

Další trest, který lze přeměnit na trest domácího vězení, je trest obecně prospěšných prací. Dle ustanovení § 65 odst. 2 písm. a) TZ lze tento trest přeměnit v trest domácího vězení v případě, kdy pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává. U tohoto trestu je zdůrazňována především schopnost odsouzeného vést řádný život, a to bez omezení osobní svobody. Proto i v případě, že odsouzený náležitě plní uloženou povinnost vykonávat obecně prospěšné práce, ale jeho soukromý život nelze označit jako řádný, může soud rozhodnout o přeměně tohoto trestu. Jedná se například o spáchání úmyslné trestné činnosti v rozhodné době, spáchání závažného úmyslného přestupku nebo opakované páchaní jiných přestupků, bezdůvodné neplnění dalších povinností (např. povinnosti k náhradě škody) apod. Pokud se tak stane, potom se každá, i jen

⁷⁵ Ustanovení § 57a TZ

započatá, jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací počítá za jeden den domácího vězení.⁷⁶

Novelou zákona č. 390/2012 Sb. byla do trestního zákoníku vložena možnost soudu za podmínek uvedených v ustanovení § 60 odst. 1 TZ přeměnit peněžitý trest na trest domácího vězení.⁷⁷ Před touto novelou byl po nevykonání peněžitého trestu uložen náhradní trest odnětí svobody. Samotné nezaplacení peněžitého trestu ve stanovené lhůtě není však důvodem pro přeměnu. V případě, že peněžitý trest nebude zaplacen, musí soud nařídit vymáhání peněžitého trestu. K přeměně peněžitého trestu na trest domácího vězení se tedy přistoupí až v případě, kdy by vymáhání peněžitého trestu bylo neúspěšné, nebo v případě, kdy by nařízené vymáhání bylo vyloučeno (např. ustanovení § 343 odst. 2 TŘ) nebo se jevílo již od začátku jako neúčelné (špatné majetkové poměry odsouzeného).⁷⁸

⁷⁶ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3861-3865. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdgm-zume>.

⁷⁷ Ustanovení § 69 odst. 2 písm. a) TZ.

⁷⁸ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014, str. 272. ISBN 978-80-87576-93-9.

7 Výkon trestu domácího vězení

7.1 Nařízení výkonu rozhodnutí

„Trest domácího vězení byl do systému sankcí zaveden s účinností od 1. 1. 2010 do nového trestního zákoníku, procesní úprava výkonu tohoto trestu byla do trestního řádu vložena s účinností od stejného data zákonem č. 41/2009 Sb.“⁷⁹ Výkon trestu domácího vězení je upraven v trestním zákoníku v části druhé, hlavě dvacáté první, oddílu třetím.

Po nabytí vykonatelnosti odsuzujícího rozhodnutí přichází na řadu nařízení výkonu rozhodnutí, které předseda senátu zašle odsouzenému a Probační a mediační službě (ustanovení § 334a TR). Odsuzujícím rozhodnutím, kterým může být trest domácího vězení uložen, je buď odsuzující rozsudek, trestní příkaz nebo usnesení o přeměně trestu odnětí svobody, trestu obecně prospěšných prací nebo peněžitého trestu v trest domácího vězení. Příslušným soudem, který o tomto úkonu rozhoduje, je soud, který rozhodoval ve věci v prvním stupni (ustanovení § 315 odst. 2 TR). V rozhodnutí je určen počátek a místo výkonu uloženého trestu. Vymezení časového období, kdy se musí odsouzený zdržovat v určeném obydlí, musí být pevně stanoveno, aby rozsah výkonu trestu byl již od počátku jasný, neboť se jedná o výměru trestu, kterou nelze určovat dodatečně až ve vykonávacím řízení.⁸⁰ Výrok rozsudku či trestního příkazu, kterým je ukládán trest domácího vězení, obsahuje mimo obligatorních náležitostí jako je například výměra trestu a vymezení doby, ve které se odsouzený bude mít povinnost zdržovat v určeném obydlí, také fakultativní náležitosti. Fakultativními náležitostmi výroku jsou možnosti uložení a vymezení přiměřených povinností a omezení směřujících k vedení řádného života uvedených v ustanovení § 48 odst. 4 TZ, uložení povinnosti nahradit škodu způsobenou trestným činem (ustanovení § 60 odst. 5 TZ), povolení odsouzenému navštěvovat bohoslužby a náboženská shromáždění (ustanovení § 60 odst. 4 TZ). V případě ukládání trestu domácího vězení pachateli v blízkém věku mladistvých může být uložení výchovného opatření (ustanovení § 60 odst. 6 TZ). S ohledem na výše

⁷⁹ Šámal, P., a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. 7. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3830. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdgmzume>.

⁸⁰ Šámal, P., a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. 7. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3837. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdgmzume>.

uvedené skutečnosti je zřejmé, že určení obydlí, v němž má být trest domácího vězení vykonáván, není v odsuzujícím rozhodnutí uvedeno. Toto obydlí určuje předseda senátu až v průběhu nařízení výkonu trestu.⁸¹

Předseda senátu stanoví počátek trestu tak, aby si odsouzený mohl obstarat své osobní záležitosti, zejména rodinné a pracovní. Tato doba by měla být vyměřena v řádu dnů či týdnů, aby byla zachována zásada rychlosti a bezodkladnosti trestu.⁸² Dle F. Ščerby tato doba trvá přibližně 14 dnů od vykonatelnosti rozhodnutí, jímž byl trest uložen, v některých případech ovšem může být stanovena doba delší.⁸³ Na základě analogického výkladu ustanovení § 321 odst. 2 TŘ lze říci, že lhůta k obstarání osobních záležitostí by neměla přesáhnout lhůtu jeden měsíc. To, co lze shrnout pod pojem obstarání vlastních záležitostí, bude vždy záležet na konkrétním případě. Může to být například domluva s pronajímatelem prostor, kde bude odsouzený vykonávat uložený trest, nebo se zaměstnavatelem ohledně pracovních podmínek v průběhu trestu apod.⁸⁴

Dle ustanovení § 334a odst. 3 TŘ „*místo výkonu trestu stanoví předseda senátu v obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje, a to s přihlédnutím k jeho osobním a rodinným poměrům; je-li odsouzený zaměstnán, přihlédne i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání*“.⁸⁵ Místo trvalého pobytu je definováno v ustanovení § 10 odst. 1 zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech. Je jím adresa pobytu občana v České republice, která je vedena v registru obyvatel a kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Občan může mít pouze jedno místo trvalého pobytu. Před uložením trestu by měl soud především zjišťovat, jaký má odsouzený k obydlí právní vztah, který by mu umožňoval uložený trest vykonávat. V případě, že odsouzený nemůže vykonávat trest v místě, kde má trvalé bydliště, může vykonávat trest domácího vězení

⁸¹ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014, str. 352. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁸² ŠÁMAL, P., a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. 7. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3840. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdgmzume>.

⁸³ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014, str. 353. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁸⁴ ŠÁMAL, P., a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. 7. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3840. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdgmzume>.

⁸⁵ Ustanovení § 334a odst. 3 TŘ.

v místě, kde se zdržuje. Podmínkou je však skutečnost, že odsouzený musí mít stejně jako v předchozím případě k uvedenému obydlí právní vztah, který by zaručoval, že se v tomto místě bude skutečně zdržovat po celou dobu výkonu uloženého trestu. Této možnosti budou často využívat zejména osoby, které z určitých důvodů mají trvalé bydliště formálně nahlášené na obecním úřadě a k obydlí, v němž mají vykonávat trest, mají pouze užívací právo (nájemní nebo podnájemní smlouvu).⁸⁶

Všechny výše uvedené skutečnosti musí být soudu známy ještě před uložením trestu, a to prostřednictvím zjištěných informací pracovníků Probační a mediační služby. Během výkonu trestu mohou nastat skutečnosti, které mohou trest domácího vězení znemožnit vykonávat. Z tohoto důvodu je nutné podmínky výkonu trestu přizpůsobit dané skutečnosti, aniž by bylo potřeba využít institutu přerušení. Může jít například o změnu obydlí, ve kterém bude uložený trest vykonáván, z důvodu ukončení nájmu nebo změny zaměstnání, kde se pracovní doba bude lišit od původní, na základě které byly stanoveny podmínky trestu domácího vězení.

V této části řízení se projevuje zásada soudní individualizace trestu, kdy při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne nejen k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, jeho osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele, ale i k jeho možné nápravě. Na základě této zásady soud přihlédne k zaměstnání odsouzeného, k času, který stráví na cestě do zaměstnání a zpět do určeného obydlí, čas potřebný k péči o nezletilé osoby, k vyřízení osobních a rodinných záležitostí, popřípadě zohlední i navštěvování bohoslužeb nebo náboženských shromáždění.⁸⁷

7.2 Odklad a přerušení výkonu trestu domácího vězení

Odklad společně s přerušením výkonu trestu domácího vězení je upraven v ustanovení § 334d TR. Odložit nebo přerušit výkon trestu může z důležitých důvodů, a to na potřebnou dobu, předseda senátu.

⁸⁶ ŠÁMAL, P., a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. 7. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3854. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdgmzume>.

⁸⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. 7. vydání. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3854. [online] [cit. 2015-08-19]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdgmzume>.

Před uložením trestu hraje důležitou úlohu Probační a mediační služba, která provádí tzv. předběžné šetření, na základě kterého je nařízen výkon trestu domácího vězení. V některých situacích však nelze s výkonem trestu domácího vězení odsouzeným vůbec započít a výkon uloženého trestu odložit. Důvodů, pro které nelze započít s výkonem trestu je mnoho. Těmito důvody může být například potřeba odsouzeného zařídit si nezbytné rodinné záležitosti, déletrvající zdravotní potíže, hospitalizace, služební cesta probíhající v rámci zaměstnání, nutnost obstarat si obydlí, ve kterém by bylo možné vykonávat trest domácího vězení nebo výkon ochranného léčení ústavní formou. O těchto důvodech se předseda senátu dozví většinou přímo od odsouzeného nebo od probačního úředníka, případně i jiného orgánu jako je Vězeňská služba, jiný soud apod.⁸⁸

V průběhu výkonu trestu domácího vězení se mohou objevit překážky, kvůli nimž je potřeba výkon trestu přerušit. Jedná se o stejné důvody, jaké jsou uvedeny výše u odložení výkonu trestu domácího vězení.

V případech stanovení odkladu a přerušení výkonu trestu domácího vězení se jedná o fakultativní postup. O odkladu nebo přerušení výkonu trestu domácího vězení vydá předseda senátu usnesení. Dle F. Ščerby není potřeba, aby předseda senátu v tomto usnesení stanovil přesnou dobu, po kterou se odkládá nebo přerušuje výkon trestu, neboť dle ustanovení § 334d odst. 2 TŘ předseda senátu odklad nebo přerušování výkonu trestu odvolá, jakmile pominou důvody, které k tomu rozhodnutí vedly.⁸⁹ Naopak komentář trestního řádu F. Šámala uvádí, že tato doba by měla být ve vydaném usnesení výslovně uvedena, i přesto, že zákon neukládá nejzazší lhůtu, po kterou je možno trest domácího vězení odkládat.⁹⁰ Já se přikláním k názoru F. Ščerby, protože tuto dobu dle mého názoru nelze přesně určit. Tato doba musí být tak dlouhá, jak bude potřeba pro odstranění překážek, které brání ve výkonu trestu započít nebo pokračovat. V případě, pokud by

⁸⁸ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3854. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdgm-zume>; ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014, str. 358-359. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁸⁹ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014, str. 359. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁹⁰ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3854. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdgm-zume>.

doba byla přesně v usnesení určena, docházelo by k případům, kdy by musela být například prodlužována.

V okamžiku, kdy důvody k odložení nebo přerušení výkonu trestu domácího vězení odpadnou, předseda senátu tento odklad nebo přerušení neprodleně odvolá, a to usnesením (ustanovení § 334d odst. 3 TŘ). V tomto případě se jedná o obligatorní postup. „Doba, po kterou byl výkon trestu domácího vězení odložen nebo přerušen, se nezapočítává do doby výkonu trestu.“⁹¹ U odkladu trestu začne odsouzený trest domácího vězení vykonávat až po odpadnutí překážky, tedy doby, po kterou byl odklad povolen nebo po nabití právní moci usnesení, jímž byl odklad odvolán. U přerušení výkonu trestu domácího vězení se doba výkonu v průběhu trestu staví. Doba výkonu trestu začne opět běžet až po nabití právní moci usnesení, jímž se přerušení odvolává. Doba před a po přerušení se počítá.⁹²

Proti usnesení o odkladu nebo přerušení trestu domácího vězení nebo proti jejich odvolání lze podat stížnost, jenž má odkladný účinek. O této stížnosti bude poté rozhodovat předseda senátu usnesením, bez nařízení jednání.

7.3 Změna trestu domácího vězení

V průběhu výkonu trestu domácího vězení mohou nastat skutečnosti, na základě kterých je nutné změnit trest domácího vězení dle ustanovení § 334e TŘ. Může se jednat o skutečnosti zapříčiňující změnu obydlí, ve kterém bude uložený trest vykonán nebo například změnu doby, ve které se má odsouzený zdržovat ve svém obydlí.

Z důležitých důvodů může dojít v průběhu trestu ke změně místa výkonu trestu (např. zánik nájmu bytu, vykázaní z obydlí, zánik obydlí, úřední nařízení vyklizení stavby, změna zaměstnání v jiném regionu), doby, kdy se zde má odsouzený zdržovat v určeném obydlí (změna rozvržení pracovní doby, změna času stráveného cestou do práce) a ke změně přiměřených omezení a povinností stanovených odsouzenému. Důležitost těchto důvodů je pak na úvaze soudu.

⁹¹ Ustanovení § 334d odst. 3 TŘ.

⁹² ŠÁMAL, P.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3854. [online] [cit. 2015-08-20]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrri4yitimk7obtdgm-zume>.

Odsouzený nesmí svévolně uložený trest domácího vězení měnit, to může pouze předseda senátu, a to buď na návrh odsouzeného, státního zástupce nebo probačního úředníka popřípadě i bez návrhu, tedy z úřední povinnosti, pokud zjistí existenci důvodů pro takové rozhodnutí sám z vlastní činnosti (např. vlastním vyžádáním zprávy, podnětem ze strany dalších osob, zejména příbuzných odsouzeného).⁹³ Předseda senátu soudu, který rozhodl ve věci samé v prvním stupni a který výkon trestu domácího vězení také nařídil, vydá usnesení o změně výkonu trestu domácího vězení. V tomto usnesení musí být uvedeno, do kdy tato změna nastane, nenastane-li okamžikem vykonatelnosti. O změně trestu domácího vězení rozhodne předseda senátu bez zbytečného odkladu i po vykázaní ze společného obydlí podle jiného právního předpisu. Usnesení se poté doručí odsouzenému, státnímu zástupci i osobě, která podala návrh na změnu trestu domácího vězení. Proti usnesení lze podat dle ustanovení § 334e odst. 2 TŘ stížnost, jenž má odkladný účinek.⁹⁴

Při rozhodování o změně výkonu trestu se uplatňuje zásada zákazu změny k horšímu (*zákaz reformationis in peius*). Postavení odsouzeného se změnou nesmí zhoršit, tedy nesmí se v neprospěch odsouzeného změnit počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí a rozsah přiměřených omezení a povinností. Problém může nastat například v případě, kdy odsouzený začne pracovat na směnný provoz, tzv. krátký a dlouhý týden. V takovém případě, kdy se v jednom týdnu bude počet hodin zvyšovat, v druhém týdnu poměrně snižovat.⁹⁵ Další problémovou situací je případ, kdy odsouzený ztratí zaměstnání. V tomto okamžiku odsouzený nemá žádnou nebo má výrazně sníženou pracovní dobu. Na základě výše uvedené zásady nemůže předseda senátu počet hodin, ve kterých je odsouzený povinen zdržet se ve svém obydlí, navýšit. Ze stejného důvodu nelze ani rozšířit uložené povinnosti nebo omezení odsouzenému. Odsouzenému se tedy dostává více volného času, než se kterým bylo při ukládání trestu

⁹³ ŠÁMAL, P.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3857-3858. [online] [cit. 2015-08-20]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdgm-zume>.

⁹⁴ ŠÁMAL, P.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3858-3862. [online] [cit. 2015-08-20]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdgm-zume>; ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014, str. 359. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁹⁵ ŠÁMAL, P.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3859. [online] [cit. 2015-08-20]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdgm-zume>.

počítáno. Tato skutečnost může odsouzeného vést k pokušení páchat trestnou činnost, požívat alkohol či jiné návykové látky nebo k dalšímu společensky nežádoucímu chování.

Dle mého názoru by mělo být v těchto výjimečných případech navýšení počtu hodin, kdy se odsouzený musí zdržovat ve svém obydlí, nebo rozšíření přiměřených povinností nebo omezení odsouzenému povoleno. Trest domácího vězení je velmi specifický trest, který je přizpůsobený každému odsouzenému individuálně a je důležité, aby flexibilně reagoval na případné změny, které v průběhu výkonu trestu vyvstanou. Jelikož nelze trest domácího vězení zpříšňovat, nelze říci, že tento trest plně splňuje svůj účel, neboť ztráta zaměstnání je často běžným problémem, který je dalece dopředu nepředvídatelným a nejistým.

7.4 Upuštění od výkonu trestu domácího vězení

Upuštění od výkonu trestu domácího vězení upravuje ustanovení § 334f TR. Od 1. 1. 2014 může „soud upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být

- a) vydán do cizího státu nebo předán cizímu státu podle části páté hlavy druhé zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, nebo
- b) vyhoštěn“⁹⁶

a dále též v případě „zjistí-li, že odsouzený onemocněl nevléčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevléčitelnou nemocí duševní nebo z jiných obdobně závažných důvodů“⁹⁷. O nevléčitelnou životu nebezpečnou nemoc se jedná v případech nádorových onemocnění, závažných onemocnění životně důležitých orgánů, pohlavních chorob nebo AIDS. Nevléčitelnou duševní nemocí mohou být organicky podmíněné psychické poruchy či některé psychózy. Zda se jedná o jedno z onemocnění, které podmiňuje upuštění od výkonu trestu domácího vězení, musí být posouzeno na základě lékařské zprávy nebo znaleckého posudku. Tyto podklady si vyžádá předseda senátu. Aby se jednalo o jiné obdobně závažné důvody, musí být stejně závažné, jako výše uvedené nevléčitelné životu nebezpečné onemocnění nebo nevléčitelná duševní nemoc. Mohou to být například případy, kdy takovými onemocněními trpí osoba blízká odsouzeného a ten o ní pečuje. Při takové situaci musí být pečlivě zváženo, zda je tato

⁹⁶ Ustanovení § 334f odst. 1 TR.

⁹⁷ Ustanovení § 334f odst. 3 TR.

péče natolik nezbytná, aby odsouzený současně nemohl vykonávat trest domácího vězení, a nakolik lze výkon po odsouzeném spravedlivě požadovat.⁹⁸ Rozhodnutí o upuštění od výkonu trestu domácího vězení je fakultativní postup soudu. Proti takovému rozhodnutí lze podat stížnost, která má odkladný účinek.⁹⁹

V případě, že soud již o upuštění od výkonu trestu domácího vězení rozhodl, ale důvod, pro který tak bylo rozhodnuto, nebyl naplněn, tedy že nedošlo k vydání, předání nebo vyhoštění odsouzeného do ciziny anebo vrátil-li se v těchto případech vydaný, předaný nebo vyhoštěný, rozhodne soud, že se trest domácího vězení nebo jeho zbytek vykoná.¹⁰⁰ Jsou-li splněny všechny uvedené podmínky pro postup uvedený v ustanovení § 334f odst. 2 TŘ, je soud povinen rozhodnout. Jedná se o obligatorní postup. Soud o tomto rozhodnutí vydá usnesení, proti němuž není přípustná stížnost. Lze tak rozhodnout do té doby, než bude trest promlčen.¹⁰¹

7.5 Náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení

Ustanovení § 152 odst. 1 písm. d) TŘ ukládá obžalovanému, který byl pravomocně uznán vinným, povinnost uhradit státu náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení. O povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů rozhoduje předseda senátu soudu prvního stupně, a to po výkonu uloženého trestu nebo jeho části.¹⁰²

Denní sazbu připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady stanovuje blíže vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady. Na základě této vyhlášky denní sazba nákladů výkonu trestu činí 50 Kč, a to za kalendářní den, ve kterém odsouzený alespoň zčásti vykonával uložený trest domácího vězení.¹⁰³ Po výkonu

⁹⁸ ŠÁMAL, P.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3863-3867. [online] [cit. 2015-08-23]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14yitimk7obtdgm-zume>.

⁹⁹ Ustanovení § 334e odst. 4 TŘ.

¹⁰⁰ Ustanovení § 334e odst. 2 TŘ.

¹⁰¹ ŠÁMAL, P.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3866-3867. [online] [cit. 2015-08-23]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14yitimk7obtdgm-zume>

¹⁰² Ustanovení § 155 odst. 2 TŘ.

¹⁰³ Ustanovení § 1 vyhlášky č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady.

trestu vyzve soud odsouzeného, aby soudem vyměřenou částku uhradil ve lhůtě třiceti dnů. Zároveň ho také upozorní na případ, pokud by tato částka nebyla odsouzeným uhrazena dobrovolně.¹⁰⁴ Zároveň zákon připouští možnost, kdy s přihlédnutím k délce uloženého trestu domácího vězení, může soud již v průběhu jeho výkonu, nejdříve však po vykonání jednoho měsíce uloženého trestu, rozhodnout o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů. V takovém případě je odsouzený povinen uhradit náklady do 10 dnů ode dne doručení rozhodnutí odsouzenému.¹⁰⁵

Při maximální době uloženého trestu, tj. 2 roky, se náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení mohou vyšplhat až na 36.500,- Kč. Vzhledem k možné výši nákladů se při ukládání trestu zohledňovala také finanční situace pachatele, a to již při předběžném šetření prováděném probačními úředníky. Z tohoto důvodu se u soudu objevovala nedoporučující stanoviska k uložení trestu domácího vězení. Jelikož se uložení trestu jevílo neadekvátní vzhledem k finančnímu zatížení pachatele a jeho rodiny.¹⁰⁶

Po zavedení elektronického kontrolního systému počítá trestní řád v ustanovení § 152 odst. 1 písm. c) s náklady spojenými s využitím elektronického kontrolního systému při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Denní sazba a její způsob úhrady je stejně jako v předchozím případě upraven ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 458/2009 Sb.

¹⁰⁴ Ustanovení § 2 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady.

¹⁰⁵ Ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady.

¹⁰⁶ Foltýn, L., Foltýnová, L.: Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. Státní zastupitelství. 2011, roč. 9, č. 6, s. 21. ISSN 1214- 3758.

8 *Kontrola trestu domácího vězení*

„Kontrola výkonu trestu domácího vězení je od zavedení trestu domácího vězení asi nejproblematictější a nejdiskutovanějším tématem, a to nejen mezi odborníky, ale i laiky. Podle kritiků jinak vhodný alternativní trest byl zaveden do zákona, aniž by byly reálné podmínky pro zajištění jeho výkonu tak, aby tento trest plnil svůj účel.“¹⁰⁷

Původním záměrem bylo, aby kontrola výkonu trestu domácího vězení byla svěřena technickými prostředky Policii České republiky. Od tohoto návrhu však bylo upuštěno. Dle současné právní úpravy má být kontrola výkonu tohoto trestu zajišťována Probační a mediační službou ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému. Ustanovení § 334b TR nabízí dva způsoby kontroly, a to buď „...elektronickým kontrolním systémem, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem.“¹⁰⁸ Prozatím je však kontrola v České republice prováděna pouze namátkovými kontrolami (ustanovení § 1 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení), které jsou především veřejností považovány za nedostatečné, neboť jsou velmi omezené a nenaplňují dostatečně represivní funkci trestu. Namátkové kontroly jsou především limitovány počtem probačních úředníků, které je provádějí, a proto tato kontrola nemusí být odsouzenými považována za dostatečnou motivaci k dodržování podmínek trestu. Elektronický kontrolní systém by mohl tyto pochybnosti vyloučit, jelikož odsouzený by byl pod neustálým dohledem. Zajištění možnosti elektronického monitoringu je nezbytné, má-li se trest domácího vězení stát plnohodnotným trestem a efektivní alternativou k trestu odnětí svobody. S tím souvisí i omezená ochota soudů bez možnosti kontroly elektronického monitoringu tento trest ukládat.¹⁰⁹

Ustanovení § 1 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, dále blíže specifikuje obsah kontroly výkonu trestu domácího vězení. *„Kontrola výkonu trestu domácího vězení spočívá zejména: a) v provádění namátkových kontrol úředníkem Probační a mediační služby v místě výkonu trestu domácího vězení, b) v užití*

¹⁰⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. Vyd. 7. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 3842. ISBN 978-80-7478-616-7.

¹⁰⁸ Ustanovení § 334b TR.

¹⁰⁹ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014. s. 357. ISBN 978-80-87576-93-9.

elektronického kontrolního systému, c) ve vedení dokumentace o všech úkonech spojených s kontrolou, d) ve vyhodnocování plnění soudem uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 trestního zákoníku směřujících k tomu, aby odsouzený vedl řádný život, e) v prověřování, zda odsouzený nahrazuje způsobenou škodu v souladu s rozhodnutím soudu podle § 60 odst. 4 trestního zákoníku a zda plní výchovná opatření uložená soudem podle § 60 odst. 5 trestního zákoníku, f) v prověřování důvodů porušení podmínek trestu a g) v informování soudu o porušení podmínek výkonu trestu nebo neplnění přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 trestního zákoníku nebo neplnění výchovných opatření uložených soudem podle § 60 odst. 5 trestního zákoníku.¹¹⁰ Vyhláška zahrnuje tedy i dosud neužívanou možnost elektronického monitoringu. Po jeho zavedení bude mít i tak Probační a mediační služba dle trestního řádu povinnost s provozovatelem elektronického kontrolního systému spolupracovat, neboť plní nezastupitelnou roli.¹¹¹

8.1 Elektronický kontrolní systém

8.1.1 Elektronický kontrolní systém

S elektronickým sledováním se započalo v USA, a to v roce 1984 na Floridě, kde byl zahájen program domácího vězení spojený s elektronickým monitoringem (house arrest/home confinement). V současné době se elektronický monitoring realizuje i v evropských státech¹¹², přičemž nejrozšířenější je v Anglii a Walesu.¹¹³

Elektronický kontrolní systém je pro výkon trestu domácího vězení zásadní. Podstata elektronického monitoringu se zakládá především na kontrole odsouzeného, zda se ve stanovený čas nachází v určeném obydlí.

První určitá forma monitoringu byla uskutečňována prostřednictvím pevné linky, kdy s odsouzeným byla prováděna tzv. hlasová kontrola. Bylo však potřeba, aby dozorující orgán dostatečně znal hlasový projev odsouzeného. Od tohoto způsobu kontroly se upustilo, neboť byl značně nedostatečný.¹¹⁴

¹¹⁰ Ustanovení § 1 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

¹¹¹ Ustanovení § 8 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

¹¹² Např. Německo, Švédsko, Slovensko, Anglie, Francie, Polsko.

¹¹³ NAVRÁTILOVÁ, J.: Trest domácího vězení. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 96. ISSN 1210-6348.

¹¹⁴ KRÁL, V.: Domácí vězení – další alternativní trest? Trestněprávní revue, 2007, roč.6., č. 8, s. 235-238, str. 237. ISSN 1213-5313.

V dnešní době jsou komerčně přístupné následující technologie elektronického monitoringu:

- **Radiofrekvenční identifikace** (RFID – obrázek č. 1) – Tato technologie je „...schopna detekovat přítomnost spárovaného mobilního zařízení čtecí jednotkou na tzv. čtecí vzdálenost, která je jednou z výkonových charakteristik každého výrobku.“¹¹⁵ V určeném obydlí odsouzeného je umístěn přijímač, který je propojen s vysílačkou (náramkem) a který má odsouzený připevněn k lokti či kotníku. Tento náramek je opatřen pojistkou, kterou lze v případě nouze (např. lékařského zákroku) porušit. Náramek všechna tato porušení detekuje, rovněž i změnu teploty (v případě odejmutí náramku z těla odsouzeného). Přes přijímač jsou dále předávány informace prostřednictvím telefonní linky do centrálního počítače. V okamžiku, kdy odsouzený přijde do obydlí, se náramek přihlásí k přijímači a dále v pravidelných intervalech ověřuje polohu odsouzeného. V případě, že se náramek neohlásí v určený čas, centrální počítač spustí poplach, a to i v případě, že se signál v době hlídání přerušil. Jedním z negativních prvků této technologie je, že zařízení neumí určit, kde se odsouzený nachází v případě, že není doma.¹¹⁶
- **Satelitní sledování** (GPS¹¹⁷ – obrázek č. 2, 3) – Tato technologie využívá družicový systém GPS, který sleduje odsouzeného i mimo určené obydlí. Toto zařízení není spojeno s monitorovanou osobou, avšak odsouzený ho musí mít stále u sebe. Umožňuje monitorované osobě komunikovat s monitorovacím centrem a naopak. Satelitní technologie však selhává v okamžiku, kdy se odsouzený nachází v místě, kde není signál (kryté plochy). Informace z GPS o poloze odsouzeného by v České republice byla pracovníkům Probační a mediační služby k dispozici jen se souhlasem státního zástupce či soudce.¹¹⁸

¹¹⁵ Dokument Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online] [cit. 2015-08-27]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.

¹¹⁶ Blíže v Dokumentu Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online] [cit. 2015-08-27]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf; Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu. [online] [cit. 2015-8-27]. Dostupné z <http://euro.e15.cz/profit/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu-862019>.

¹¹⁷ Global Positioning System

¹¹⁸ Blíže v Dokumentu Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online] [cit. 2015-08-27]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf, Domácí vězení: ušetřené

Elektronický monitoring lze také využívat k varování oběti, kde pomocí satelitního sledování je kontrolována vzdálenost mezi odsouzeným a obětí trestného činu (obrázek č. 4) a dále pro vzdálené testování alkoholu.¹¹⁹

8.1.2 *Systémy elektronického kontrolního systému*

Dnes u elektronického monitoringu rozlišujeme aktivní a pasivní systém:

- **Aktivní systém** (continuous signal system – „stálý signální systém“) je založen na nepřetržitém monitoringu odsouzeného, kdy na jeho těle je upevněna vysílačka, která vydává určitý šifrovaný signál. Tento signál je pak v pravidelných časových intervalech přijímán potvrzujícím boxem umístěným v určeném obydlí a pomocí telefonní linky je předáván počítači.¹²⁰ V případě, že přijatý signál nesouhlasí s určeným programem odsouzeného, počítač spustí alarm.
- **Pasivní systém** (programmed contract system – „programovaný kontaktní systém“) je založen na telefonickém navázání spojení s odsouzeným, které je buď nepravidelné, nebo předem určené v časových momentech. Odsouzený je pak během stanovené denní doby povinen přijímat telefonáty a potvrzovat počítači svou přítomnost pomocí zařízení, které má připevněné na paži či noze.¹²¹ Úspěšné, ale i neúspěšné spojení odsouzeného, je poté zaznamenáno do paměti počítače.

8.1.3 *Elektronický kontrolní systém v České republice*

České trestní právo spojuje s výkonem trestu domácího vězení užití elektronického kontrolního systému, a to na základě ustanovení § 334b a § 334c TŘ a vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, čímž činí tento druh alternativního trestu efektivním.

Na rozdíl od praxe užívané v dalších státech, kde byl zavedený trest domácího vězení spojen s elektronickým monitorovacím systémem, nepředcházelo přijaté novele trestního zákoníku č. 306/2009 Sb., jímž bylo do českého trestního práva zaveden trest domácího

miliony v nedohlednu [online][cit. 2015-8-27] Dostupné z <http://euro.e15.cz/profit/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu-862019>.

¹¹⁹ Blíže z Dokument Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online]. [cit. 2015-08-26]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.

¹²⁰ KRAHL, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy. 1998, č. 5, s. 229 – 233, str. 230. ISSN 1210-6410.

¹²¹ KRAHL, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy. 1998, č. 5, s. 229 – 233, str. 230. ISSN 1210-6410.

vězení, experimentální testování v modelovém projektu. Proto po přijetí této novely nastaly problémy s realizací výkonu výše uvedeného trestu a bylo potřeba dalšími novelami odstranit problémy, které časem vyplynuly z aplikační praxe na povrch.

Ministerstvo spravedlnosti na propojení trestu domácího vězení s elektronickým kontrolním systémem přišlo s plánem realizace, který tvořil následující tři fáze:

- 1. Namátková kontrola.** Tato fáze měla trvat od nabytí účinnosti trestního zákoníku (1. 1. 2010) do zavedení elektronického kontrolního systému. V této fázi probační a mediační služba měla zajišťovat podmínky pro uložení trestu domácího vězení, uskutečňovat náátkové kontroly odsouzených osob a realizovat kontinuální reintegrační činnost s odsouzenými.
- 2. Elektronický monitoring odsouzených.** Ve druhé fázi byl plán uskutečnit výběrové řízení, kde měl být vybrán externí poskytovatel, který zabezpečí elektronický monitorovací systém (předpokladem byl rok 2011).
- 3. Úplné propojení.** Třetí fáze představovala propojení a aplikaci trestu domácího vězení a elektronického monitorovacího systému s novými legislativními úpravami a komplexní implementací do českého práva. Realizace této fáze byla plánována na období od roku 2011 do roku 2013.¹²²

Dne 3. března 2010 Ministerstvo spravedlnosti vyhlásilo veřejnou zakázku na elektronický monitoring lidí odsouzených k trestu domácího vězení, která byla zveřejněna ve Věstníku veřejných zakázek pod názvem *Trest domácího vězení – Provozování služby elektronického monitoringu odsouzených včetně dodávky centrálního úložiště a jeho rozhraní*. Předmětem této veřejné zakázky bylo poskytování služby elektronického monitoringu prováděné pomocí elektronického kontrolního systému a poskytování údajů zjištěných tímto systémem objednateli, dále uvedení do provozu centrální úložiště, kde budou předávány a ukládány údaje zjištěné prostřednictvím elektronického kontrolního systému, k předávání všech potřebných údajů poskytovateli služby a zároveň poskytovat součinnost v projektu zavedení trestu

¹²² Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem. [online]. [cit. 2015-08-24] Dostupné z <https://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem/>.

domácího vězení.¹²³ Hlavním kritériem pro výběr poskytovatele služby byla cena, která tvořila 60% hodnocení. Výše veřejné zakázky neměla překročit částku 2 miliard korun za 10 let provozování systému. Do tendru se přihlásilo 5 zájemců (Telefonica O2 a.s. – DCS Systém s.r.o., FELIX INTERNATIONAL, spol. s.r.o., Konsorcium Siemens – ABL, Konsorcium ASSECCO PDV a Česká pošta, s.p.), ze kterých měla 13ti členná komise složená z osob z ministerstev, vězeňské služby nebo soudců vybrat nevhodnější nabídku.¹²⁴ Na základě stížností dvou bezpečnostních agentur se výběrovým řízením začal zabývat Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, a to z důvodu požadavků na kvalifikaci firem. Výsledkem byl zákaz podepsání jakékoliv smlouvy mezi Ministerstvem spravedlnosti a potencionálním vítězem soutěže. Výběrové řízení bylo následně v srpnu 2010 Jiřím Pospíšilem jako ministrem spravedlnosti definitivně zrušeno s tím, že další výběrové řízení bude vyhlášeno, až bude ve výkonu trestu domácích vězení 500 osob, neboť dříve se to finančně nevyplatí.¹²⁵

V červnu 2012 zahájila Probační a mediační služba pilotní projekt „Elektronický monitoring odsouzených“, jehož hlavním cílem bylo ověřit zkušební provoz elektronického monitoringu odsouzených a získané informace použít pro přípravu zavedení elektronického monitoringu do praxe českého trestního práva. Do experimentu bylo zařazeno 47 osob (43 osob odsouzených k trestu domácích vězení a 4 probační úředníci). V projektu byla použita RF¹²⁶ technologie elektronického monitoringu, kdy odsouzení měli nainstalovány na svém kotníku elektronické náramky. Dále byl tento RF přijímač nainstalován v obydlí odsouzeného, kde vykonával svůj trest. Výsledky experimentu byly pozitivní. Použitá technologie elektronického monitoringu se prokázala jako odolná a spolehlivá. Dále byla prokázána schopnost probačních úředníků spolupracovat s odsouzenými v rámci kontroly i s následnou instalací elektronického monitorovacího zařízení.¹²⁷

¹²³ Blíže ve Věstníku veřejných zakázek (ev. č. zakázky 405121, uveřejněné ve VVZ dne 5. 8. 2015) Dostupný z <http://www.vestnikverejnychzakazek.cz/en/Form/Display/162820>.

¹²⁴ O zakázku na elektronického „bachaře“ domácích vězňů má zájem pět firem. [online]. [cit. 2015-08-24] Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/o-zakazku-na-elektronickeho-bachare-domacich-veznu-ma-zajem-pet-firem-1jz-/domaci.aspx?c=A100428_151749_domaci_js.

¹²⁵ Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu. [online] [cit. 2015-08-24]. Dostupné z <http://euro.e15.cz/profit/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu-862019>.

¹²⁶ Radiofrekvenční

¹²⁷ Blíže v dokumentu: Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“. [online] [cit. 2015-08-24]. Dostupné z

Dne 5. srpna 2015 vypsal Probační a mediační služba tendr na elektronický monitoring pro vězně, jehož předmětem dle zadávací dokumentace byla dodávka a zajištění provozu zařízení sloužícího k elektronickému monitoringu osob, související školení osob, které budou zařízení obsluhovat, servis těchto zařízení a dodávka technického řešení pro informační systém.¹²⁸ Veřejná zakázka byla vypsána na šest let. Dle mluvčí ministerstva spravedlnosti Terezy Schejbalové měl být předmětem tohoto výběrového řízení nákup 250 elektronických náramků s tím, že během dvou let dojde k navýšení provozu až na 750 náramků.¹²⁹ Do výběrového řízení se však nikdo nepřihlásil.

Výběrovému řízení vypsaného Probační a mediační službou předcházela *Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici* zveřejněna Ministerstvem spravedlnosti. Tato studie obsahuje „*výsledky průzkumu a hodnocení technologií, ekonomické hodnocení variant, návrh předmětu plnění, technické specifikace a verzi studie připravené pro potřebu žádosti o financování z fondů EU.*“¹³⁰ Důležitou otázkou, kterou se studie zabývala, je nakolik jsou komerčně dostupné technologie elektronického monitoringu schopny naplnit potřeby trestní justice v České republice, a to hlavně z důvodu úspěchu celého budoucího projektu.¹³¹

S ohledem na výše uvedené skutečnosti byl vypsán nový tendr na elektronický monitoring vězňů, a to s předpokládanou cenou veřejné zakázky ve výši 100 mil. Kč. Ministerstvo se v tomto případě rozhodlo pro soutěžní dialog, kde nebyly vymezeny bližší technické, právní i finanční požadavky na dodavatele. Vítězný uchazeč této veřejné zakázky by měl být nejen dodavatelem elektronických náramků, ale měl by být také schopen zajistit jejich provoz prostřednictvím monitorovacího centra. Do tendru se přihlásilo celkem osm zájemců, mezi kterými jsou například společnost Eltodo, O2, Secar

https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf.

¹²⁸ Blíže ve věstníku veřejných zakázek (ev. č. zakázky 405121, uveřejněné ve VVZ dne 5. 8. 2015). Dostupný z <http://www.vestnikverejnychzakazek.cz/cs/Form/Display/606590>.

¹²⁹ Probační služba vypsal tendr na náramky pro vězně [online] [cit. 2015-08-26]. Dostupné z <http://www.ceska-justice.cz/2015/08/probacni-sluzba-vypsala-tendr-na-naramky-pro-vezne/>.

¹³⁰ Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online]. [cit. 2015-08-26] Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.

¹³¹ Blíže v dokumentu Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online] [cit. 2015-08-26]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.

Bohemia, Supercom a T-mobile.¹³² Konečnou nabídku však předložilo pouze 5 potencionálních dodavatelů. Vítězem této veřejné nabídky se dne 22. února 2017 stala společnost SuperCom. Tato společnost nabídla v první fázi projektu za cenu 15,5 mil. dodání 280 elektronických náramků, provoz monitorovacího centra na šest let a zaškolení zaměstnanců Probační a mediační služby a Ministerstva spravedlnosti. V následujících šesti letech bude pak Ministerstvo spravedlnosti mít možnost využívat až 2000 elektronických náramků dle potřeby. Celková cena na pořízení náramků a provoz monitorovacího centra vyjde stát za šest let na 93 mil. Kč.¹³³

V případě, že by kontrola odsouzených ve výkonu trestu domácího vězení nebyla prováděna elektronickým monitoringem, ale pouze namátkovými kontrolami, byl by tento trest považován za benevolentní a nutkavost odsouzených porušit tento trest daleko větší. Čekání a strach z odhalení z porušení trestu po realizaci namátkové kontroly u odsouzeného by pominula, neboť provedení další namátkové kontroly v jeden den by se dala považovat za zcela nepravděpodobnou.

8.1.4 Jiné využití elektronického kontrolního systému

Elektronický monitoring kromě využití v souvislosti s výkonem trestu domácího vězení lze použít i k jiným účelům.

Novelou trestního řádu č. 150/2016 Sb. je možné s účinností od 1. července 2016 využít elektronické náramky také na vazebně stíhané osoby. Dle ustanovení § 73 odst. 4 TŘ v souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením uvedeným v ustanovení § 73 odst. 1 TŘ¹³⁴ může orgán rozhodující o vazbě rozhodnout o výkonu elektronické kontroly

¹³² Do tendru na náramky pro vězně se přihlásilo osm zájemců. [online] [cit. 2017-02-26]. Dostupné z <http://www.vz24.cz/clanky/do-tendru-na-naramky-pro-vezne-se-prihlasilo-osm-zajemcu/>; Náramky pro vězně dodá firma SuperCom za 93 milionů korun [online] [cit. 2017-02-26]. Dostupné z <http://www.vz24.cz/clanky/naramky-pro-vezne-doda-firma-supercom-za-93-milionu-korun/>.

¹³³ Náramky pro domácí vězení na dohled: výběrové řízení má svého vítěze. [online] [cit. 2015-08-24]. Dostupné z <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=2375&d=352981>.

¹³⁴ Ust. § 73 odst. 1 TŘ Je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže a) zájmové sdružení občanů uvedené v § 3 odst. 1, anebo důvěryhodná osoba schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného, nabídne převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci, nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu, a orgán rozhodující o vazbě považuje záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou a přijme ji, b) obviněný dá písemný slib, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, a orgán rozhodující o vazbě považuje slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečný a přijme jej, c) s ohledem na osobu obviněného a

plnění povinností uložených v souvislosti s tímto opatřením prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu obviněného, jestliže obviněný slíbí, že při výkonu elektronické kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Před tím orgán rozhodující o vazbě obviněného poučí o průběhu elektronické kontroly. Hlavním důvodem, proč došlo k rozšíření využití elektronických náramků i na osoby ve vazbě, byly zejména nevyhovující podmínky vazebních věznic, ale také jejich přeplněnost (příloha č. 2). Navíc osoby umístěné ve vazební věznici jsou osoby dosud ještě neodsouzené a v některých případech i nevinné.¹³⁵

Elektronické náramky by bylo možné efektivně používat také při kontrole omezení a povinností, které jsou uloženy odsouzenému v souvislosti s podmíněným odsouzením, podmíněným odsouzením s dohledem, obecně prospěšnou prací nebo zákazem vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (např. zákaz návštěv fotbalových stadionů, povinnost zdržovat se v nočních hodinách ve svém obydlí...)¹³⁶

Při Ministerstvu spravedlnosti byla zřízena skupina EMSON (Elektronický monitorovací systém „ON“), jejímž hlavním účelem byla příprava podkladů pro realizaci veřejné zakázky na zavedení elektronického monitorovacího systému, která byla vypsána, jak je uvedeno výše 5. srpna 2015 Probační a mediační službou. Tato skupina plánuje do budoucna využití náramků i pro účely ochrany obětí trestných činů a svědků, při vykázaní násilníků z obydlí, při kontrole zákazu vstupu na sportovní akce, při zaměstnávání vězňů aj.¹³⁷

Je však důležité vzít na vědomí veškeré náklady spojené s elektronickým monitoringem a zvážit, zda se tento kontrolní systém vyplatí využívat v souvislosti s výše uvedenými případy.

povahu projednávaného případu lze účelu vazby dosáhnout dohledem probačního úředníka nad obviněným, nebo d) zároveň rozhodne o uložení některého z předběžných opatření.

¹³⁵ VOJÍKOVÁ, M.: Novela trestního řádu. [online] [cit. 2017-02-26]. Dostupné z <http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?a=43179>.

¹³⁶ KRÁL, V.: Domácí vězení – další alternativní trest? Trestněprávní revue, 2007, roč. 6, č. 8, s. 235-238. ISSN 1213-5313.

¹³⁷ Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online] [cit. 2015-8-26]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.

8.1.5 *Původ elektronických náramků*

Technologie elektronického monitoringu má své kořeny již v práci bratrů Dr. Roberta a Ralpa Schwitzgebelů, kteří postgraduálně studovali experimentální psychologii na Harvardské univerzitě. V roce 1964 bratři vedli výzkumný tým, který prováděl experimenty s prototypy elektronických monitorovacích zařízení. Jejich hlavní vizí bylo prostřednictvím elektronického monitoringu přispět spíše k nápravě pachatele, než k jeho zastrášení. Schwitzgebelovi monitorované osoby za splnění stanovených podmínek odměňovali. Například pokud odsouzení chodili do práce, do školy či se účastnili stanovených terapií, byli odměněni lístky do kina nebo jinými výhodami. Hlavním aspektem vedoucím k úspěšnému vykonání procesu nápravy odsouzených nebyla považována poskytnutá odměna, ale zájem, který pachatelé pociťovali.¹³⁸ Veřejnost na tento systém jako celek pohlížela spíše negativně.

Trvalo téměř dvacet let, než se použití elektronického sledovacího zařízení stalo realitou. S oživením myšlenky monitorování pachatelů trestných činů přišel soudce okresního soudu v Albuquerque v americkém státě Nové Mexiko Jack Love. Jeho inspirací byl světově známý komiks Spiderman, který se stal inspirací nejen pro vytvoření elektronických náramků, ale i systému domácího vězení vůbec. V jednom z komiksů z roku 1977 Spiderman připevní pavoučímu muži Kingpinovi, jenž vystupuje v tomto díle jako záporný hrdina, náramek, s nímž může sledovat jeho pohyb. Na základě tohoto komiksu americký soudce přesvědčil počítačového prodejce Michaela Gosse, aby mu zhotovil podobný systém na elektronické hlídání pěti odsouzených. Gosse pak založil v roce 1982 společnost National Incarceration Monitoring and control Services (NIMCOS), která měla za cíl vyvinout vhodné monitorovací zařízení. Výhodou Gossova zařízení byla možnost nepřetržité kontroly odsouzeného (tzv. aktivní systém sledování).¹³⁹

I přes Gossovův vynález, byl však soudy pravidelně využíván elektronický monitorovací systém, se kterým přišel Thomas Mood na Floridě. V prosinci 1983 soudce Allison DeFoor poprvé umístil Moodyho zařízení na osobu, která opakovaně řídila

¹³⁸ LENGYELOVÁ, J.: Elektronický monitoring a perspektívy jeho využitia v (ne)trestnej oblasti v Slovenskej republike. *Trestní právo*. 2014, č. 1, s. 25; ISSN 1211-2860.

¹³⁹ LENGYELOVÁ, J.: Elektronický monitoring a perspektívy jeho využitia v (ne)trestnej oblasti v Slovenskej republike. *Trestní právo*. 2014, č. 1, s. 25. ISSN 1211-2860.

motorové vozidlo bez řidičského průkazu. Soudce DeFoor zařízení používal až do roku 1985, kdy začalo být elektronické monitorování poskytováno soukromým poskytovatelem PRIDE, Inc.¹⁴⁰

„S dalším typem elektronického monitorování přišli vědci v dubnu 1984, také na Floridě. Šlo o zařízení, které využívalo tzv. přístup naprogramovaného kontaktu. Počítač několikrát denně zavolal odsouzenému v náhodných časových intervalech. Když odsouzený zvedl telefon, bylo mu automaticky položeno několik otázek, přičemž odpovědi na tyto otázky byly zaznamenány na pásku a následně vyhodnoceny.“¹⁴¹

8.2 Probační a mediální služba

8.2.1 Role probační a mediální služby při kontrole výkonu trestu domácího vězení

Po nařízení výkonu trestu domácího vězení přichází na řadu kontrola. Jak je výše uvedeno, ustanovení § 334b TŘ nabízí dva způsoby kontroly, a to buď „...elektronickým kontrolním systémem, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem.“¹⁴² Jelikož nebyl elektronický monitorovací systém dosud zaveden, je kontrola odsouzených prováděna pouze namátkovými kontrolami úředníků probační služby. Tato kontrola je zároveň nejdůležitější činností probačních úředníků související s trestem domácího vězení.¹⁴³

8.2.2 Namátková kontrola

Kontrola probíhá v určeném obydlí odsouzeného. Probační úředník zjišťuje, zda trest plní svůj účel a odsouzený dodržuje podmínky jemu uložené soudem nebo vyplývající ze zákona, to znamená, zda se ve stanovenou dobu nachází na určeném místě, jak řeší náhradu škody způsobenou spácháním trestného činu, hrazení nákladů trestního řízení a nákladů trestu domácího vězení a jak plní jemu uložené povinnosti a omezení např. zda odsouzený požil alkohol nebo jiné návykové látky. Zároveň pomáhá odsouzenému řešit jeho osobní problémy prostřednictvím odborné pomoci a poradenství

¹⁴⁰ RENZEMA, M.: Home Confinement Programs: Development, Implementation, and Impact. In Smart sentencing. The emergence of intermediate sanctions. Newbury Park: SAGE Publications, INC., 1992, s. 45.

¹⁴¹ LENGYELOVÁ, J.: Elektronický monitoring a perspektívy jeho využitia v (ne)trestnej oblasti v Slovenskej republike. Trestní právo. 2014, č. 1, s. 25. ISSN 1211-2860.

¹⁴² Ustanovení § 334b TŘ.

¹⁴³ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 401. ISBN 978-80-87576-93-9.

s cílem vést ho k řádnému životu. To znamená vést odsouzeného nejen k tomu, aby nepáchal další trestnou činnost, neužíval alkohol ani jiné omamné a psychotropní látky, ale také, aby řádně pečoval o výchovu dětí, plnil vyživovací povinnost i všechny další závazky. Probační úředník je po dobu výkonu trestu v kontaktu také s rodinou odsouzeného, popřípadě s osobami, které s odsouzeným sdílí společné obydlí, v němž odsouzený vykonává jemu uložený trest.¹⁴⁴

Četnost namátkových kontrol je na samotném uvážení daného probačního úředníka, který musí brát ohled na rizika, která jsou s určitou osobou odsouzeného a pravděpodobností porušení výkonu trestu spojeny. Probační úředníci postupují dle pokynů ředitele Probační a mediační služby č. 4/2010, Metodický postup úředníků a asistentů Probační a Mediační služby ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení¹⁴⁵. Na základě tohoto metodického postupu by měly být prováděny minimálně tři návštěvy za měsíc. V případě, že by byla potřeba provádět kontroly častěji s ohledem na odsouzeného a celkovou situaci, je otázkou, zda je k dispozici tolik pracovníků Probační a mediační služby, aby četnost namátkových kontrol byla dostatečně efektivní. Namátkové kontroly ve všední den probíhají zpravidla ve večerních hodinách a v noci, kdy odsouzený není v zaměstnání, ve škole nebo se neúčastní jemu uložených léčebných či výchovných programů.

Namátková kontrola spočívá v osobní návštěvě probačního úředníka v určeném obydlí odsouzeného, a to v době, kdy se tam má odsouzený dle podmínek určených soudem zdržovat. Současně s namátkovými kontrolami jsou poskytovány odsouzenému konzultace na středisku Probační a mediační služby.¹⁴⁶ Při výkonu namátkové kontroly se probační úředník prokáže služebním průkazem. Odsouzený musí probačnímu úředníkovi umožnit kontrolu provést, tedy poskytnout mu součinnost, pustit ho do obydlí a sdělit všechny potřebné informace.

¹⁴⁴ ČÁDOVÁ, J.: Trest domácího vězení. In: Štern, P.; Ouředníčková, L.; Doubravová, D. (eds.). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 149-150.

¹⁴⁵ V metodickém pokynu jsou specifikovány tři fáze spolupráce probačního úředníka s orgány činnými v trestním řízení: A) činnost probačního úředníka před rozhodnutím soudu o uložení trestu domácího vězení, B) činnost probačního úředníka v době, kdy je trest domácího vězení již pravomocně uložen, ale dosud není nařízen jeho výkon, C) činnost probačního úředníka při zajišťování kontroly výkonu trestu domácího vězení.

¹⁴⁶ ČÁDOVÁ, J.: Trest domácího vězení. In: Štern, P.; Ouředníčková, L.; Doubravová, D. (eds.). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 149-150.

O každé kontrole provede probační úředník záznam, který se zakládá do dokumentace vedené na středisku Probační a mediační služby. Probační úředník vede spisovou dokumentaci jmenovitě ke každému odsouzenému. Obsahuje především zprávy vypracované probačním úředníkem o průběhu výkonu trestu, jakož i sdělení týkající se např. změn v osobním životě odsouzeného, zdravotních změn, ekonomických a sociálních podmínek, které by mohly negativně ovlivnit řádný výkon uloženého trestu.¹⁴⁷ Probační úředník předkládá soudu zprávu zpravidla jednou za šest měsíců, pokud není soudem stanovena lhůta jiná. Je důležité, aby tato kontrola byla neočekávaná a odsouzený neměl jistotu, kdy tato kontrola může přijít a přistihnout ho při porušení podmínek a omezení stanovené soudem. Probační úředník si k provedení namátkové kontroly může vyžádat asistenci Policie ČR, popř. Městské policie, a to zejména, pokud se obydlí odsouzeného nachází v nebezpečné lokalitě. Pouze probačnímu úředníkovi je zákonem umožněno vyžadovat na odsouzeném, aby jej vpustil do svého obydlí (§ 334b TŘ).¹⁴⁸ Vstup Policie ČR do obydlí odsouzeného proti jeho vůli (vyjma důvodů dle ustanovení § 40 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR) by znamenal neoprávněný zásah do domovní svobody odsouzeného dle čl. § 12 LZPS.

8.2.3 Porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení

V případě, že odsouzený si je vědom toho, že nebude moct dodržet podmínky výkonu uloženého trestu, musí tuto skutečnost ohlásit probačnímu úředníkovi. Jestliže probační úředník zjistí porušení podmínek výkonu trestu, zejména tedy nezastihne odsouzeného v určenou dobu v místě, kde má odsouzený trest vykonávat, kontaktuje odsouzeného a dá mu možnost k vysvětlení, případně prověří pravdivost jeho tvrzení.¹⁴⁹ Pokud probační úředník dojde k závěru, že podmínky výkonu trestu domácího vězení jsou odsouzeným porušeny, neprodleně o tom informuje soud. Všechna svá tvrzení doloží záznamy o daném porušení se stanoviskem odsouzeného a se záznamem o prověření jeho tvrzení o důvodech porušení podmínek výkonu trestu.¹⁵⁰ Jestliže odsouzený podmínky trestu porušil z objektivně důležitých důvodů (např. zdravotních), což předpokládá ustanovení § 60 odst. 3 TZ, nemělo by toto porušení vést k přeměně trestu domácího

¹⁴⁷ FOLTÝN, L., FOLTÝNOVÁ, L.: Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. Státní zastupitelství. 2011, roč. 9, č. 6, s. 23. ISSN 1214- 3758.

¹⁴⁸ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 401. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁴⁹ Ustanovení § 6 odst. 1 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

¹⁵⁰ Ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

vězení na trest odnětí svobody. V případě, že důvody odsouzeného, které ho vedly k porušení podmínek výkonu trestu, nejsou relevantní nebo odsouzený nepodal vysvětlení vůbec, musí probační úředník postupovat dle ustanovení § 334c TŘ a informovat o těchto skutečnostech soud, popřípadě navrhnout dle ustanovení § 334g odst. 1 TŘ přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody.¹⁵¹

8.2.4 Spolupráce Probační a mediační služby s provozovatelem elektronického kontrolního systému

V budoucnu se počítá se spoluprací mezi Probační a mediační službou a provozovatelem elektronického kontrolního systému. Po zavedení elektronického kontrolního systému bude povinností Probační a mediační služby zajistit komunikaci a kontrolní činnost s jeho provozovatelem. I nadále však bude potřeba, aby pracovníci Probační a mediační služby vykonávali návštěvy u odsouzeného, a to zejména z důvodu pozitivního působení na něj, neboť jejich úkolem bude odsouzeného vést k řádnému způsobu života a pomáhat mu s resocializací.

¹⁵¹ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 402. ISBN 978-80-87576-93-9.

9 *Zahraniční právní úprava trestu domácího vězení*

První moderní pojetí trestu domácího vězení se objevilo ve Spojených státech amerických v 80. letech. Zatímco v USA bylo cílem trestu domácího vězení zejména potrestání pachatele a jeho omezení, v evropských zemích se kladl důraz především na nápravu pachatele.

Trest domácího vězení se dnes užívá v řadě zemí světa. „*Ve světě se můžeme nyní setkat s využíváním elektronického monitorování v uvedených oblastech:*

- *Elektronicky monitorované domácí vězení jako samostatný trest (USA, Anglie a Wales).*
- *Elektronicky monitorované domácí vězení, jako způsob výkonu trestu odnětí svobody (osoba je odsouzena k trestu odnětí svobody, přičemž z vlastní iniciativy může požádat o vykonání tohoto trestu v domácím vězení – Finsko, Dánsko, Lucembursko, Norsko).*
- *Elektronicky monitorované domácí vězení jako náhrada vazby (Francie, Švýcarsko, Anglie a Wales).*
- *Elektronické monitorování osob podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody (Skotsko, Portugalsko).*
- *Elektronické monitorování pachatelů a obětí domácího násilí (umožňuje zasílání výstrah obětem – Portugalsko).*
- *Elektronické monitorování pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů (na sledování pohybu pachatele se zpravidla využívá technologie GPS – Španělsko).*
- *Elektronické monitorování osob vykonávajících trest v otevřených odděleních ve věznicích, vycházky mimo ústav (Švédsko, Finsko).*
- *Elektronické monitorování realizované v souvislosti se zákazem vstupu na sportovní a jiné masové akce (Polsko).¹⁵²*

Jednotlivé země upravují podmínky pro ukládání a kontrolu výkonu tohoto trestu odlišně. Rozdílný je například přístup zemí k podílení se rodiny na výkonu trestu

¹⁵² LENGYELOVÁ, J.: Elektronický monitoring a perspektívy jeho využitia v (ne)trestnej oblasti v Slovenskej republike. Trestní právo. 2014, č. 1, s. 28; ISSN 1211-2860.

domácího vězení. Ve Švédsku je dokonce vyžadován souhlas členů domácnosti odsouzeného, kteří s ním žijí v soudem určeném obydlí. Stejně tak je tento souhlas vyžadován například v Nizozemsku. Souhlas je členy domácnosti ve většině případů kladně udělován.

I přesto, že jednotlivé země trest domácích vězení odlišně upravují „*jsou u nich shodné tyto prvky:*

- *dostavil se efekt snížení vězeňské populace a obsazenosti věznic,*
- *domácí vězení je kombinováno s prvky dohledu, s povinnou účastí odsouzeného v programech psychosociálního výcviku, s kontrolou dalších uložených povinností a omezení směřujících k jeho nápravě (např. zákaz užívání alkoholu),*
- *zavedení podmínky souhlasu odsouzeného s tímto trestem, popř. i členů jeho domácnosti,*
- *průměrná délka domácích vězení je tři a půl měsíce,*
- *úspěšnost domácích vězení je ovlivněna typem spáchaného deliktu, osobností pachatele a mírou jeho strachu z vězení,*
- *osobami v domácím vězení jsou obvykle mladí muži s delší kriminální minulostí a nejčastějšími delikty jsou krádeže, přechovávání drog, řízení pod vlivem návykové látky a loupež,*
- *závěry provedených výzkumů poukazují na to, že domácí vězení funguje především u osob, které žijí ve stabilním sociálním prostředí, mají domov, podporu rodiny a jsou ochotny spolupracovat s trestněprávním systémem,*
- *od roku 2006 je zřejmý nárůst v ukládání trestu domácích vězení.*¹⁵³

Elektronický monitorovací systém sloužící ke kontrole odsouzených se po řadu let zdokonaloval. Hlavní rozmach elektronický monitoring zaznamenal koncem 80. let 20. století. Zatím co se v USA začal tento systém kontroly výkonu trestu domácích vězení využívat již v roce 1986, Evropu tento systém dostihl o několik let později. První evropskou zemí, která začala využívat elektronický monitorovací systém, byla v roce

¹⁵³ ČÁDOVÁ, J., ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 158-159. ISBN 978-80-7367-757-2.

1989 Velká Británie, dále pak Švédsko, Holandsko a Belgie, Francie, Španělsko, Dánsko, Polsko a další země. Ve Spojených státech amerických bylo již v roce 2014 sledováno prostřednictvím elektronických náramků více než 100 000 osob, v Anglii a Walesu jich je okolo 70 000. Jako samostatný trest domácího vězení, tak i elektronické náramky se do Evropy rozšířily z Ameriky.¹⁵⁴

9.1 Trest domácího vězení na Slovensku

Trest domácího vězení se stal součástí slovenského trestního práva na základě zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2006. Trest domácího vězení je upraven v ustanovení § 53 STZ. Od roku 2006, kdy byl zaveden trest domácího vězení, bylo v prvních šesti letech fungování tohoto trestu uloženo domácí vězení 222 odsouzeným (celkem odsouzeno 208 831 osob z toho 40 109 osobám byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody). První rok byl tento trest uložen pouze v šesti případech, což se dalo očekávat vzhledem k tomu, že šlo o zcela nový institut, se kterým soudy neměly žádnou zkušenost. I přesto, že s postupem let počet uložených trestů domácího vězení mírně stoupal, nepřinesl trest očekávané odlehčení pro stát. Nijak rapidně nepomohl snížit přeplněnost slovenských věznic ani snížit finanční rozpočet, který je určen k zajištění výkonu trestu.¹⁵⁵ Dle ustanovení § 53 odst. 1 STZ lze trest domácího vězení stejně jako v české právní úpravě uložit pachateli přečinu až na dva roky, a to za ty trestné přečiny, kde horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let.¹⁵⁶

Stejně jako česká právní úprava, slovenský trestný zákon nestanovuje přesné vymezení doby, kdy odsouzený musí setrvávat v soudem určeném obydlí. Toto rozhodnutí je zcela ponecháno na úvaze soudu. Navíc slovenský trestný zákon nestanovuje ani soubor kritérií, ke kterým má soud přihlédnout při stanovení doby, kdy se odsouzený má zdržovat v určeném obydlí.¹⁵⁷ Konkrétněji určuje prostor, kde

¹⁵⁴ LENGYELOVÁ, J.: Elektronický monitoring a perspektívy jeho využitia v (ne)trestnej oblasti v Slovenskej republike. Trestní právo. 2014, č. 1, s. 25; ISSN 1211-2860.

¹⁵⁵ LENGYELOVÁ, J.: Elektronický monitoring a perspektívy jeho využitia v (ne)trestnej oblasti v Slovenskej republike. Trestní právo. 2014, č. 1, s. 23. ISSN 1211-2860.

¹⁵⁶ Tzn. že jej nelze tedy uložit za nedbalostní přečiny, kde horní hranice trestní sazby převyšuje pět let, tak jako v České republice, neboť dle ustanovení § 34 odst. 6 slov. tr. zák. soud musí uložit trest odnětí svobody, pokud zákon za spáchaný trestný čin stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí převyšující pět let.

¹⁵⁷ Srov. ustanovení § 60 odst. 4 TZ.

odsouzený má vykonávat svůj trest. I přesto, že ve Slovenské republice je vliv náboženství daleko větší než v České republice, je pouze v českém trestním zákoníku počítáno v souvislosti s výkonem trestu domácího vězení s pravidelným navštěvováním bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.¹⁵⁸

Jedním z dalších podstatných rozdílů mezi slovenskou a českou právní úpravou je v podmínce odsouzeného vést po dobu výkonu trestu domácího vězení řádný život. Slovenský trestný zákon tuto povinnost odsouzenému stanovuje, česká úprava však nikoli, což lze považovat za její nedostatek. Stará právní úprava STZ obsahovala nedostatky spočívající v nemožnosti uložení přiměřených omezení a povinností společně s výkonem trestu domácího vězení.¹⁵⁹ Po novele slovenského trestného zákona však od 1. 1. 2016 dle ustanovení § 53 odst. 3 STZ taková omezení a povinnosti směřující k tomu, aby odsouzený vedl řádný život, uložít lze.

V případě, že odsouzený poruší povinnosti, které byl povinen dodržovat v souvislosti s výkonem trestu domácího vězení, dojde na základě STZ k přeměně trestu na trest odnětí svobody, a to tak, že jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se přemění na jeden den výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. V tomto případě je slovenská právní úprava stejně přísná jako česká. Před novelou slovenského trestného zákoníku tomu však nebylo. Slovenská právní úprava byla mírnější, neboť umožňovala v případě, kdy odsouzený neplní své povinnosti, trest domácího vězení přeměnit na nepodmíněný trest odnětí svobody tak, že dva dny nevykonaného trestu se rovnají jednomu dnu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Tato úprava se tedy nemusela pro některé odsouzené jevit jako dostatečně přísná a nemusela být pro ně tak odstrašující, aby je donutila vést řádný život a dodržovat stanovené povinnosti. Změna tohoto ustanovení tedy byla vhodná.

Výkon trestu domácího vězení je upraven v ustanovení § 435 zákona č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok. Dle tohoto ustanovení soud nařídí výkon trestu bezprostředně po vykonatelnosti rozsudku. Zároveň odsouzeného poučí o jeho

¹⁵⁸ Ustanovení § 60 odst. 3 TZ

¹⁵⁹ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 362-363. ISBN 978-80-87576-93-9.

povinnostech souvisejících s výkonem uloženého trestu i s následky porušení těchto povinností. Kontrolou odsouzeného pověřil předseda senátu probačního úředníka (§ 435 odst. 2 STP). Ustanovení § 435 odst. 4 STP upravuje možnost odsouzeného požádat soud po výkonu poloviny trestu domácího vězení o upuštění od zbytku uloženého trestu. Nestanoví však žádné podmínky, na základě kterých by soud žádosti o upuštění zbytku výkonu trestu domácího vězení měl vyhovět. Zatímco česká právní úprava s upuštěním od výkonu zbytku trestu spojuje vždy stanovení zkušební doby, slovenská právní úprava se stanovením zkušební doby nepočítá.¹⁶⁰

Na rozdíl od České republiky byl od počátku roku 2016 zaveden na Slovensku systém elektronických náramků, které mají kontrolovat vězně odpykávající si trest domácího vězení. Zákon o zavedení elektronických náramků byl parlamentem schválen již na jaře roku 2015.¹⁶¹ Veřejnou zakázku v hodnotě 22 milionů eur (594 milionů korun českých), jejíž předmětem bylo zavedení elektronického monitorování odsouzených, získala společnost ICZ Slovakia, která je dceřinou firmou pražské společnosti ICZ.¹⁶² Odsouzení jsou povinni na provoz těchto náramků přispívat částkou 1,50 eur (40 Kč) denně. Tento systém dokonce umožňuje prověřit na dálku, zda kontrolovaná osoba není pod vlivem alkoholu.¹⁶³

Prvním rozhodnutím o použití elektronického náramku na Slovensku bylo rozhodnutí Okresního soudu v Martině, kde soud odsoudil pachatele za trestný čin ublížení na zdraví a výtržnictví k ročnímu domácímu vězení se zákazem použití alkoholických nápojů.

¹⁶⁰ ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 364. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁶¹ Zkušenosti ze zahraničí, americký vs. evropský model. [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupné z <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185>.

¹⁶² Vězni na Slovensku dostanou náramky. Dohled zařídí Češi [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupné z http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/vezni-na-slovensku-dostanou-naramky-dohled-zaridi-cesi_336819.html.

¹⁶³ Slováci předběhli Česko, zavádějí elektronické náramky pro vězně. [online] [cit. 2016-2-10]. Dostupné z <http://www.ceska-justice.cz/2016/01/slovaci-predbehli-cesko-zavadeji-elektronicke-naramky-pro-vezne/>.

10 Výhody a nevýhody trestu domácího vězení

10.1 Výhody trestu domácího vězení

„Jako hlavní argumenty pro trest domácího vězení jsou obecně uváděny finanční úspory oproti výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích, ponechání pachatele ve svém přirozeném prostředí, bez přetrhání sociálních vazeb s rodinou a nebezpečí negativních vlivů vězeňské subkultury.“¹⁶⁴

Dle výroční zprávy Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR činily průměrné náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody v roce 2006 na den 872,- Kč, což představuje roční náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody ve výši 318.280,- Kč.¹⁶⁵ V roce 2014 byly tyto průměrné náklady na odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody dokonce 1.300,- Kč na den.¹⁶⁶ Zavedením trestu domácího vězení by se měly tyto náklady několikanásobně zmenšit, neboť by státu odpadly náklady za energii, vodu, stravu, ubytování, celkový provoz věznice a další. Náklady na odsouzeného ve výkonu trestu domácího vězení, zejména na namátkové kontroly prováděné Probační a mediační službou, včetně nákladů spojených s elektronickým monitoringem, činí přibližně 300,- Kč. Odsouzený je navíc ekonomicky aktivní a proto může částečně hradit náklady spojené s výkonem a kontrolou uloženého trestu.

Se zavedením trestu domácího vězení by se zároveň mohl vyřešit problém přeplněnosti věznic, neboť nynější kapacita věznic je již naplněna.¹⁶⁷ Ke konci roku 2014 si trest odnětí svobody ve věznici odpykávalo 18.700 osob.¹⁶⁸ V případě, že by tento problém nebyl dále řešen, bylo by potřeba kapacitu vězeňských zařízení rozšířit.

¹⁶⁴ NAVRÁTILOVÁ, J.: Trest domácího vězení. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 94 – 97. ISSN 1210-6348.

¹⁶⁵ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I. Obecná část, Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy, dopad na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a hospodářské subjekty, sociální dopady a dopad na životní prostředí.

¹⁶⁶ Za co nás trestáš? Vězení stojí miliardy ročně. Všechny kromě vězňů [online][cit. 2015-7-5] Dostupné z <http://www.penize.cz/statni-rozpocet/286071-za-co-nas-trestas-vezeni-stoji-miliardy-rocne-vsechny-krome-veznu>.

¹⁶⁷ Např. Pardubice 109%, Příbram 106%, Olomouc 104%, Heřmanovice 99%, Mírov 98%.....

¹⁶⁸ Dva roky od amnestie jsou věznice opět plné, vznikají proto nové areály [online][cit. 2015-7-5] Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1003648-dva-roky-od-amnestie-jsou-veznice-opet-plne-vznikaji-proti-nove-arealy>.

Jestliže odsouzený vykonává trest odnětí svobody v jednom z vězeňských zařízení, působí na něj negativně kriminogenní prostředí věznic. Jak již bylo výše uvedeno, čím delší dobu stráví odsouzený ve věznicích, tím se pro něj toto prostředí stává přirozenějším a návrat do normálního života složitějším. Odsouzený se stýká s ostatními spoluvězni a přijímá jejich návyky a hodnoty, proto je zcela běžnou situací, že se odsouzený kriminálnímu chování ještě spíše ve vězení naučí a po propuštění pokračuje v páchání další trestné činnosti. Toto riziko je v případě výkonu trestu domácího vězení sníženo. Odsouzený je stále v kontaktu s rodinou, která ho podporuje a je pro něj motivací k dodržování řádného života.

Při výkonu trestu domácího vězení má odsouzený stanoven pevný režim, který musí dodržovat. Tím se u něj minimalizují možná rizika vlivu škodlivých návyků a vlivu okolí. Odsouzený dostává šanci naučit se určité návyky a pravidelnému dennímu režimu ve svém přirozeném prostředí.¹⁶⁹ Musí být však dostatečně disciplinovaný a odpovědný. Po dobu výkonu trestu dochází k zesílenému psychologickému nátlaku na odsouzeného, protože uzavřené dveře obydlí představují pro něj neustálé pokušení uniknout z domácího vězení.¹⁷⁰ Samotné „nasazení náramku dává odsouzenému dostatečně najevo, že společnost odmítá jeho dosavadní způsob života a požaduje, aby jej radikálně změnil.“¹⁷¹

Jednou z dalších výhod tohoto trestu je zachování rodinných, pracovních a sociálních vazeb. Odsouzený má stále možnost pokračovat ve výkonu práce a tím finančně zajistit nejen sám sebe, ale i ostatní členy rodiny. Navíc z toho plyne výhoda i pro případného poškozeného, který má v tomto případě větší šanci na kompenzaci újmy, která mu byla odsouzeným způsobena.

Vzhledem k výše uvedenému je tento druh trestu zvláště vhodný pro těhotné ženy, osoby zdravotně nebo duševně postižené, starší osoby nebo osoby pečující o člena domácnosti.¹⁷²

¹⁶⁹ HOŘÁK, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo. 2005, č. 12, str. 10. ISSN 1211-2860.

¹⁷⁰ KRAHL, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy. 1998, č. 5, str. 232. ISSN 1210-6410.

¹⁷¹ HOŘÁK, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo. 2005, č. 12, str. 10. ISSN 1211-2860.

¹⁷² KRAHL, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy. 1998, č. 5, str. 232. ISSN 1210-6410.

10.2 Nevýhody trestu domácího vězení

Jako nevýhodu trestu domácího vězení je často považována diskriminace, kterou mezi pachateli vytváří, neboť tento trest lze uložit pouze některým skupinám pachatelů. Pro výkon trestu je potřeba, aby pachatel měl k realizaci trestu domácího vězení vhodné bytové podmínky. Z tohoto důvodu není možné trest uložit osobám, které nemají stabilní bydlení nebo jsou zcela bez domova jako například bezdomovci nebo squatteři.¹⁷³ Dále je také nevhodné uložit trest domácího vězení osobám, které se dopustily násilných trestných činů, zejména domácího násilí nebo osobám, které své obydlí využívaly k trestné činnosti jako je například výroba a distribuce drog. Dále je potřeba si položit otázku, zda je vhodné tento trest ukládat finančně zámožnějším osobám, které v prostředí svého obydlí mají veškerý luxus a komfort. Jednou z možností, jak by bylo možné tento problém diskriminace vyřešit, je zřízení domů, ve kterých by tyto osoby mohly vykonat uložený trest domácího vězení stejně jako ostatní osoby s trvalým bydlením. Bylo by však nutné zvážit nákladnost tohoto kroku. Tento trest lze uložit pouze osobám sociálně integrovaným, tj. osobám se zázemím, s předpokladem, že si uloženého trestu budou vážit, nikoliv recidivistům.¹⁷⁴

Výkonem trestu domácího vězení je zasahováno do práv a svobod nejen odsouzeného, ale i jeho blízkých, a to především do jejich práva na soukromí, na nedotknutelnost obydlí dle čl. 12 LZPS. Ustanovení § 60 odst. 1 písm. b) TZ ukládá pachateli, aby s uloženým trestem a tedy zároveň s omezením jeho práva na nedotknutelnost obydlí, udělil písemný souhlas. Osoby žijící s pachatelem ve společném obydlí však tuto možnost nemají. Bylo by proto vhodné, aby byl vyžadován souhlas s uložením trestu domácího vězení také od nich. Nyní lze tento problém řešit alespoň v rámci předběžného šetření prováděného Probační a mediační službou, která zjišťuje, zda jsou vytvořeny vhodné podmínky pro uložení tohoto trestu.

Trest domácího vězení je v některých očích veřejnosti spatřován jako méně přísná forma trestu, a to především z důvodu dosud nezrealizovaného elektronického monitoring. Pokud by tak byl vnímán větší částí populace, pozbýval by tento trest

¹⁷³ Blíže KRAHL, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy. 1998, č. 5, str. 232. ISSN 1210-6410.

¹⁷⁴ HULÁN, P.: Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku. Právo a rodina. 2010, roč. 12, č. 1, s. 18. ISSN 1212-866X.

generálně-preventivní funkce. Dnes je prováděna převážně namátková kontrola pracovníky Probační a mediační služby, kterou veřejnost vnímá jako nedostačující. Zavedením elektronického kontrolního systému by se však tato situace mohla změnit. Další otázkou je, zda se poté v případě použití elektronických náramků, které budou neustále sledovat polohu odsouzeného, nebude jednat o příliš velký zásah do jeho soukromí.

11 Problematické otázky trestu domácího vězení

11.1 Souhlas osob žijících s odsouzeným ve společném obydlí

Jak jsem již výše zmínila¹⁷⁵, současná právní úprava nezakotvuje jako podmínku uložení trestu domácího vězení vyjádření souhlasu dalších osob žijících s odsouzeným ve společném obydlí. Jelikož jsou tyto osoby výrazně výkonem trestu omezeny, zejména při provádění kontrol odsouzeného probačním úředníkem, bylo by na místě tento souhlas soudem vyžadovat, jako je to v některých evropských zemích. V současné době je tento nedostatek řešen alespoň v rámci předběžného šetření prováděného úředníkem Probační a mediační služby, který zjišťuje, zda jsou vytvořeny vhodné podmínky pro výkon trestu, ještě před jeho uložením.

11.2 Řádný způsob vedení života jako důvod pro přeměnu trestu domácího vězení

Jedním z nedostatků, které souvisí s přeměnou trestu domácího vězení, je nezakotvení podmínky vedení řádného způsobu života odsouzeného jako jeden z důvodů pro přeměnu tohoto trestu v náhradní trest odnětí svobody. Přitom právě řádný způsob vedení života by měl být předpokladem výkonu každého alternativního trestu. V případě, že řádný způsob vedení života odsouzeného po dobu výkonu trestu není dodržován, lze to ze strany odsouzeného dle rozhodnutí Nejvyššího soudu vykládat jako „jiné maření výkonu trestu“, které trestní zákoník připouští jako jednu z podmínek pro přeměnu trestu.

11.3 Změna okolností po uložení trestu domácího vězení

Dle ustanovení § 60 odst. 4 TZ soud stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinen zdržovat se ve svém obydlí s přihlédnutím k jeho pracovní době, době strávené na cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí. V průběhu výkonu trestu se mohou okolnosti, za kterých byla tato doba stanovena, měnit. Soud ale nemůže dostatečně na tyto skutečnosti reagovat, neboť nemůže změnit počet hodin, ve kterých se má odsouzený týdně zdržovat v soudem určeném obydlí nebo uložit odsouzenému nová přiměřená omezení nebo povinnosti v neprospěch odsouzeného. V případě, že by k takovým zásadním změnám okolností došlo, již uložený trest by nemusel splňovat účel, pro který byl stanoven. Bylo by vhodné

¹⁷⁵ Blíže v kapitole 9.2.

změnit stávající právní úpravu tak, aby umožňovala soudu v opodstatněných případech tuto dobu upravit dle nastalých okolností nebo uložit nová přiměřená omezení nebo povinnosti bez ohledu na to, zda bude ve prospěch či neprospěch odsouzeného.

11.4 Elektronický monitoring

Jeden z hlavních problémů výkonu trestu domácího vězení je spojen s existencí elektronických náramků. K tomu, aby ukládání trestu bylo účelné, je potřeba zavést elektronickou kontrolu odsouzených, která je nyní prováděna převážně namátkovými kontrolami probačních úředníků. Je to také jeden z důvodů, pro který by se mohla zvýšit četnost ukládání trestu domácího vězení, a to zejména z důvodu větší důvěry soudu v tento druh kontroly. Trest domácího vězení lze uložit již od roku 2010, avšak k zajištění dodavatele elektronických náramků došlo až nyní v roce 2017¹⁷⁶. Tento problém se zajištěním kontroly odsouzených bylo možná potřeba vyřešit ještě před zařazením tohoto trestu do systému trestů.

Zavedením elektronického monitoringu se nabízejí další možnosti jeho využití. Elektronický monitoring by bylo vhodné využít například i při výkonu vazby nebo při zvyšování ochrany obětí trestného činu, kdy by bylo možné sledovat vzdálenost pachatele od oběti. Další využití, které by mohlo přicházet v úvahu, je kontrola odsouzeného při výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní nebo jiné společenské akce nebo při kontrole, zda odsouzený ve výkonu trestu nepožil alkohol.

¹⁷⁶ Blíže v kapitole 8.1.3.

Závěr

Záměrem této diplomové práce bylo zejména podat přehledný rozbor trestu domácího vězení, stručně popsat jeho vývoj, současnou právní úpravu a problematiku spojenou s elektronickým monitoringem.

Jednou z hlavních filozofií zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, je posílení úlohy alternativních trestů. S ohledem na tuto skutečnost byl výčet alternativních trestů v českém trestním právu od 1. 1. 2010 rozšířen o trest domácího vězení. Jelikož byl tento trest umístěn ve výčtu trestních sankcí hned za trestem odnětí svobody, je zákonodárcem považován za nejpřísnější alternativní trest.

Hlavním důvodem pro zavedení trestu domácího vězení bylo zejména ulehčení přeplněnosti věznic a zároveň i zamezení s tím souvisejícího efektu stigmatizace. Odsouzený je ve výkonu trestu domácího vězení stále finančně činný, čímž se zároveň zvyšuje i možnost poškozeného na kompenzaci újmy, která mu byla trestným činem odsouzeného způsobena. Navíc náklady na odsouzeného vykonávající trest domácího vězení jsou několikanásobně nižší, než náklady spojené s pobytem odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody. Zároveň na straně odsouzeného dochází k zachování rodinných a sociálních vazeb.

Zavedení trestu domácího vězení bylo širokou veřejností přijímáno s velkými rozpaky a pochybnostmi, zejména co se týče efektivnosti tohoto trestu. I přesto, že lze trest domácího vězení ukládat již sedm let, není stále zajištěna kontrola odsouzených pomocí elektronického monitoringu. V současné době je kontrola prováděna pouze namátkovými kontrolami pracovníků Probační a mediační služby, což nepokrývá 24 hodinový dozor nad odsouzeným a jeho řádným vykonáváním uloženého trestu. Strach odsouzeného z odhalení, že porušil uložený trest, by po provedení namátkové kontroly pomínil, neboť provedení další kontroly probačními úředníky v jeden den by se dala považovat za zcela nepravděpodobnou. Namátkové kontroly jsou především omezeny počtem probačních úředníků, které je provádějí. To je také důvod, proč nemusí být ze strany odsouzených považovány tyto kontroly za dostatečně účinné a donucující k dodržování uloženého trestu. Trest tak může být považován za benevolentní a málo přísný. Elektronický kontrolní systém by mohl tyto pochybnosti vyloučit, neboť odsouzený by byl pod neustálým dohledem.

Nedostatek týkající se elektronického monitoringu se projevil také u důvěry soudců v ukládání trestu domácího vězení. Postupem času počet uložených trestů vzrostl, ale vzhledem k očekávané frekvenci ukládání tohoto trestu byl stále ukládán velmi zřídka.

V průběhu zpracování této práce jsem narazila na několik problematických otázek a mezer v současné právní úpravě, které s ukládáním trestu domácího vězení, jeho výkonem a kontrolou souvisí. I přes tyto nedostatky je zavedení trestu domácího vězení do právního řádu České republiky dle mého názoru hodnoceno kladně. Trest domácího vězení představuje vhodnou alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, kdy postihnutí pachatele trestem odnětí svobody se jeví jako příliš tvrdé a ostatní alternativní tresty naopak příliš mírné. Zároveň s vhodně uloženými přiměřenými omezeními a povinnostmi může být ukládání tohoto trestu společně s účinným elektronickým monitoringem velmi efektivním a frekventovaně ukládaným trestem.

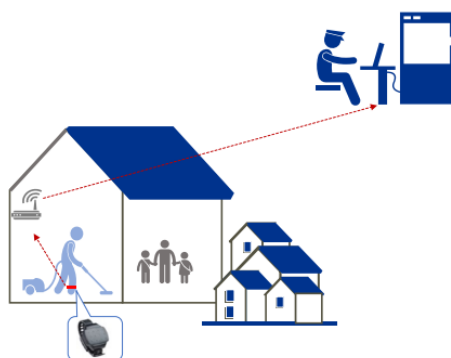
Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Radiofrekvenční identifikace

Obrázek č. 2 - Satelitní sledování

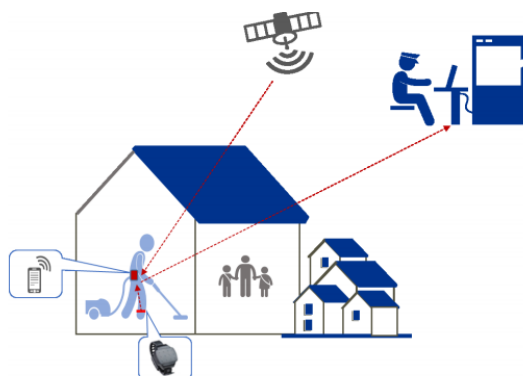
Obrázek č. 3 - Využití elektronického monitoringu k varování oběti pomocí satelitního

Obrázek č. 1: Radiofrekvenční identifikace

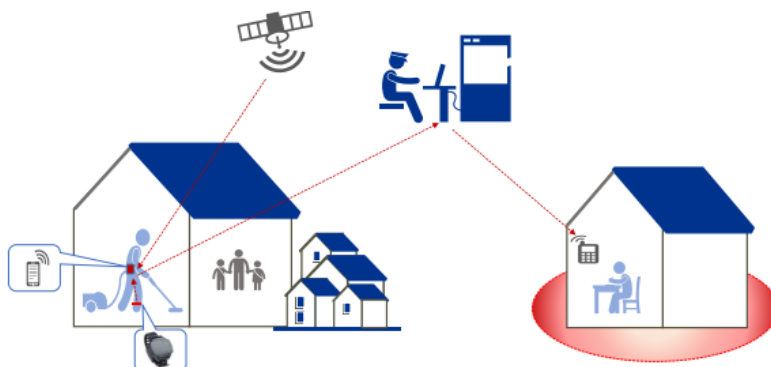
Zdroj: Dokument Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online] [cit. 2015-08-26]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.

Obrázek č. 2: Satelitní sledování

Zdroj: Dokument Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online] [cit. 2015-08-26]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.

Obrázek č. 3 – Využití elektronického monitoringu

Zdroj: Dokument Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online] [cit. 2015-08-26]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Písemný slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

Příloha č. 2: Průměrný denní stav vězněných osob

Příloha č. 1: Písemný slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

V dne

Slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

Jméno a příjmení obviněného:

nar.:

RČ:

č. OP:

trvale bytem:

zdržuje se na adrese:

zaměstnání:

Potvrzuji, že jsem byl/a probačním úředníkem poučen/a o podmínkách trestu domácího vězení a souhlasím s jeho **případným** uložení.

Prohlašuji, že k dnešnímu dni mi nejsou známy žádné skutečnosti, které by bránily ve výkonu trestu domácího vězení. Pokud mi tento trest bude rozhodnutím soudu uložen, budu jej řádně vykonávat.

Slibuji, že se v soudem stanovené době v rámci výkonu trestu domácího vězení budu zdržovat v obydlí na adrese:

.....
.....

Slibuji, že při výkonu kontroly trestu domácího vězení poskytnu veškerou potřebnou součinnost, která spočívá zejména v:

- umožnění kontroly mé přítomnosti v místě a době výkonu tohoto trestu probačním úředníkem,
- umožnění vstupu probačního úředníka do mého obydlí,
- plnění soudem uložených přiměřených omezení a povinností,
- hrazení způsobené škody.

Po celou dobu výkonu trestu domácího vězení povedu řádný život a budu spolupracovat s úředníkem PMS ČR.

Potvrzuji, že přílohou mého písemného slibu je také mnou podepsané „Poučení o výkonu trestu domácího vězení“.

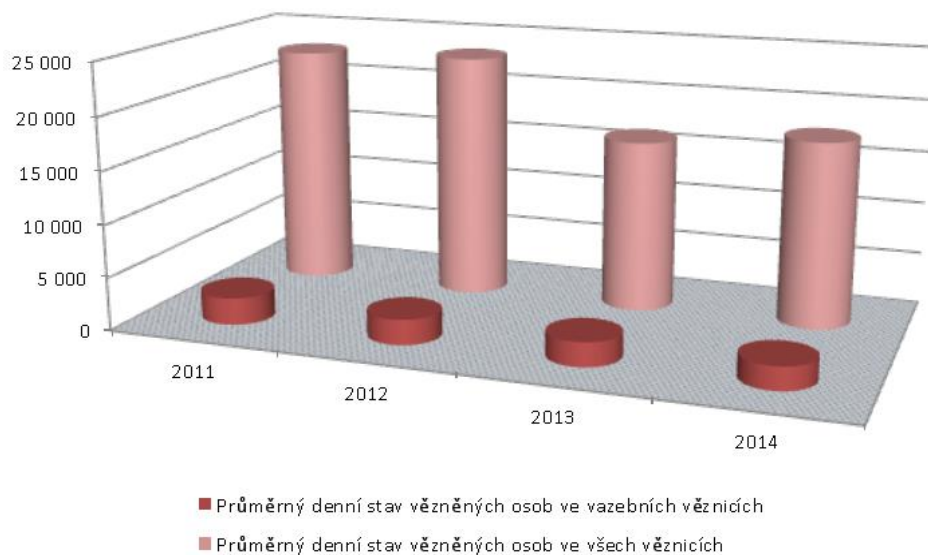
podpis obviněného

Slib obviněného byl učiněn za přítomnosti úředníka PMS ČR (jméno, příjmení, podpis):

.....
.....

Zdroj: Probační a mediační služba

Příloha č. 2: Průměrný denní stav vězňů v letech 2011-2014

Zdroj: Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 - obecná část. [online] [cit. 2017-02-22]. Dostupné z <http://www.duvodovazprava.cz/home.php/posts/2460>.

Seznam použitých zkratek

TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
STP	Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok
STZ	Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon
PMS	Probační a mediační služba ČR

Seznam použité literatury

Právní předpisy

- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
- Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení
- Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady
- Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon
- Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok
- Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony
- Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

- Zákon č. 390/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Zákon č. 150/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Knihy a sborníky

- ČÁDOVÁ, J.: Trest domácího vězení. In: Štern, P.; Ouředníčková, L.; Doubravová, D. (eds.). Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010.
- JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014.
- KARABEC, Z.: Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003.
- LIEBMAN, M.: Restorative justice/how it works. London: Jessica Kingsley Publishers. 2012.
- NAVRÁTILOVÁ, J.: Trest domácího vězení. In Jelínek, J. (ed.): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009.
- SOTOLÁŘ, A., Púry, F., Šámal, P.: Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000.
- STRÉMY, T.: Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník z mezinárodnej vedeckej konferencie. Praha: Leges, 2014.
- Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné. 7. vydání, Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014.
- ŠČERBA, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014.
- ZEHR, H.: Úvod do restorativní justice. Sdružení pro probaci a mediaci v justici, Praha 2003.

Odborné články

- ČÁDOVÁ, J., Štern, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010.
- FOLTÝN, L., FOLTÝNOVÁ, L.: Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediální služby ČR. Státní zastupitelství. 2011, roč. 9, č. 6.
- GABLE, Ralph K.; GABLE, Robert S. (June 2005). "Electronic Monitoring: Positive Intervention Strategies". Federal Probation.
- HOŘÁK, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo. 2005, č. 12.
- HULÁN, P.: Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku. Právo a rodina. 2010, roč. 12, č. 1.
- LENGYELOVÁ, J.: Elektronický monitoring a perspektívy jeho využitia v (ne)trestnej oblasti v Slovenskej republike. Trestní právo. 2014, č. 1.
- MIERS, Willemsens. Mapping Restorative Justice. 2004.
- NAVRÁTILOVÁ, J.: Trest domácího vězení. Bulletin advokacie. 2009, č. 10.
- KRAHL, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy. 1998, č. 5.
- KRÁL, V.: Domácí vězení – další alternativní trest? Trestněprávní revue, 2007, roč. 6, č. 8.
- KREJČIŘÍKOVÁ, K.: Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. Státní zastupitelství. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2009, č. 10.
- KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P., Trest domácího vězení. Trestní právo. 2011, č. 7-8.
- RENZEMA, M.: Home Confinement Programs: Development, Implementation, and Impact. In Smart sentencing. The emergence of intermediate sanctions. Newbury Park: SAGE Publications, INC., 1992,

Elektronické zdroje

- BENEŠ, P.: Subsidiarita trestní represe a zásada ultima ratio v novém trestním zákoníku [online] [cit. 2016-09-20]. Dostupné z

<http://www.elaw.cz/clanek/subsidiarita-trestni-represe-a-zasada-ultima-ratio-v-novem-trestnim-zakon>.

- Do tendru na náramky pro vězně se přihlásilo osm zájemců. [online] [cit. 2017-02-26]. Dostupné z <http://www.vz24.cz/clanky/do-tendru-na-naramky-pro-vezne-se-prihlasilo-osm-zajemcu/>.
- Dokument Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online] [cit. 2015-08-27]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.
- Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu. [online] [cit. 2015-8-27]. Dostupné z <http://euro.e15.cz/profit/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu-862019>.
- Dva roky od amnestie jsou věznice opět plné, vznikají proto nové areály [online][cit. 2015-7-5] Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1003648-dva-roky-od-amnestie-jsou-veznice-opet-plne-vznikaji-proto-nove-arealy>.
- Náramky pro vězně dodá firma SuperCom za 93 milionů korun [online] [cit. 2017-02-26]. Dostupné z <http://www.vz24.cz/clanky/naramky-pro-vezne-doda-firma-supercom-za-93-milionu-korun/>.
- Probační služba vypsal tendr na náramky pro vězně [online] [cit. 2015-08-26]. Dostupné z <http://www.ceska-justice.cz/2015/08/probacni-sluzba-vypsala-tendr-na-naramky-pro-vezne/>.
- První domácí vězeň v Česku nevydržel bez alkoholu, žaláři se ale vyhýbá. [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupně z http://zpravy.idnes.cz/prvni-cech-v-domacim-vezeni-ddv/krimi.aspx?c=A110125_162043_krimi_zep.
- První odsouzený k domácímu vězení porušil pravidla. [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupně z http://zpravy.idnes.cz/prvni-odsouzeny-k-domacimu-vezeni-porusil-pravidla-fy3-/krimi.aspx?c=A100512_210410_krimi_js.
- Rok doma a bez elektřiny. První muž nastoupil do domácího vězení. [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupné z http://www.lidovky.cz/rok-doma-a-bez-elektriny-prvni-muz-nastoupil-do-domaciho-vezeni-psq-/zpravy-domov.aspx?c=A100202_100308_ln_domov_tai.
- Slováci předběhli Česko, zavádějí elektronické náramky pro vězně. [online] [cit. 2016-2-10]. Dostupné z <http://www.ceska-justice.cz/2016/01/slovaci-predbehli-cesko-zavadeji-elektronicke-naramky-pro-vezne/>.

- Soud vůbec poprvé trestal výtržníka domácím vězením. [online] [cit. 2016-2-10]. Dostupné z <http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/cernakronika/soud-vubec-poprve-trestal-vytrznika-domacim-vezenim.html>.
- Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici. [online]. [cit. 2015-08-26] Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf.
- ŠÁMAL, P.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3835. [online] [cit. 2015-05-10]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-View.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytmk7obtdgm-zume>.
- ŠÁMAL, P., a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. 7. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3837. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytmk7obtdgmzume>
- ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3861-3865. [online] [cit. 2015-08-18]. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytmk7obtdgm-zume>.
- ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 826-827. Dostupný z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytmk7obtdgm-zume>.
- Věstník veřejných zakázek (ev. č. zakázky 405121, uveřejněné ve VVZ dne 5. 8. 2015) Dostupný z <http://www.vestnikverejnychzakazek.cz/en/Form/Display/162820>.
- Vězni na Slovensku dostanou náramky. Dohled zařídí Češi [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupné z http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/vezni-na-slovensku-dostanou-naramky-dohled-zaridi-cesi_336819.html.
- VICHEREK, R.: Účel trestu [online] [cit. 2016-02-18]. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>.

- Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem. [online]. [cit. 2015-08-24] Dostupné z <https://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem>.
- VOJÍKOVÁ, M.: Novela trestního řádu. [online] [cit. 2017-02-26]. Dostupné z <http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?a=43179>.
- Za co nás trestáš? Vězení stojí miliardy ročně. Všechny kromě vězňů [online][cit. 2015-7-5] Dostupné z <http://www.penize.cz/statni-rozpocet/286071-za-co-nas-trestas-vezeni-stoji-miliardy-rocne-vsechny-krome-veznu>.
- Zakázku na elektronického „bachaře“ domácích vězňů má zájem pět firem. [online] [cit. 2015-08-24] Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/o-zakazku-na-elektronickeho-bachare-domacich-veznu-ma-zajem-pet-firem-1jz/domaci.aspx?c=A100428_151749_domaci_js.
- Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“. [online] [cit. 2015-08-24]. Dostupné z https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf.
- Zkušenosti ze zahraničí, americký vs. evropský model. [online] [cit. 2016-2-8]. Dostupné z <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185>.

Judikatura

- Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011. Trestní kolegium Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012.
- R 50/1999-III

Ostatní zdroje

- Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I. Obecná část, k hlavě V, dílu 2 – Tresty, § 60.

- Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I. Obecná část, Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy, dopad na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a hospodářské subjekty, sociální dopady a dopad na životní prostředí.

Abstrakt: Trest domácího vězení, jeho výkon a kontrola

Cílem této diplomové práce je podat ucelený přehled o institutu trestu domácího vězení, o současné právní úpravě tohoto trestu, shrnout jeho výhody a nevýhody a upozornit na problematické otázky s ním související. Diplomová práce je rozdělena do jedenácti kapitol, které jsou dále rozděleny do dalších podkapitol.

První kapitola seznamuje s obecným pojmem trestu, jeho účelem, funkcí a obecnou systematikou trestů. Samostatnou podkapitolu poté tvoří trest odnětí svobody jako základní „univerzální“ trest.

Jelikož trest domácího vězení je jeden z alternativních trestů, je obecné úpravě alternativních trestů věnována kapitola druhá. S alternativními tresty úzce souvisí restorativní justice, která je popsána v kapitole třetí. Tato kapitola je zaměřena zejména na zásady a cíle, na kterých je restorativní justice vystavena.

Následující kapitoly poté přechází k jádru diplomové práce, a to k samotnému trestu domácího vězení. Čtvrtá kapitola seznamuje s historií trestu domácího vězení a kapitola pátá pak s obecnou úpravou tohoto trestu. Podkapitoly dále rozvádí trestné činy, za které lze trest domácího vězení uložit a další podmínky pro uložení trestu domácího vězení, zejména pak i povinnosti odsouzeného.

Přeměně trestu domácího vězení je věnována kapitola šestá, která je rozdělena do dalších čtyř podkapitol popisující podmínky pro přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody, procesní stránku přeměny ale i podmínky přeměny jiných druhů trestů na trest domácího vězení.

Kapitola sedmá je zaměřena na výkon trestu domácího vězení. V této kapitole jsou popsány podmínky pro jeho nařízení, odklad a přerušování a dále podmínky týkající se změny a upuštění od výkonu trestu domácího vězení.

Kapitola osmá s názvem Kontrola trestu domácího vězení je rozdělena do dalších podkapitol. Tyto podkapitoly se věnují roli Probační a mediační služby při výkonu kontroly trestu, elektronickému monitoringu, jeho původu, využití a systémů elektronického kontrolního systému.

Devátá kapitola je věnována zahraniční úpravě trestu domácího vězení. Zde je kladena pozornost na různé využití elektronického monitoringu v ostatních zemích světa a na shodné prvky související s ukládáním trestu domácího vězení, které tyto země spojuje. V této části diplomové práce je poté porovnávána slovenská právní úprava s českou právní úpravou.

Závěr této diplomové práce poté shrnuje na základě výše uvedených informací v kapitole deset výhody a nevýhody trestu domácího vězení a v kapitole jedenáct problematické otázky spojené s tímto trestem.

Summary: House arrest, its execution and control

The aim of this thesis is to give a comprehensive summary of the institute of the house arrest, the actual legal regulation of this punishment, to summarize its advantages and disadvantages and to draw attention to the problematic issues with it related. The thesis is divided into eleven chapters, which are divided into other subchapters.

The first chapter deals with the general concept of punishment, its purpose, functions and the general system of penalties. A separate sub-chapter constitutes a imprisonment as a basic "universal" punishment.

Because the house arrest is one of the alternative punishments, the second chapter deals with the general regulation of alternative punishment. Alternative punishments closely related with the restorative justice, which is described in third chapter, in particular its aims and the principles on which it is exposed.

The following chapters are the core of the thesis to the actual punishment of house arrest. The fourth chapter describe the history of the house arrest and the fifth chapter describe a general information of this sentence. The sub-chapters describe the crimes for which custodial sentences may be imposed and other conditions of house arrest, in particular the obligations of convicted.

The transformation of the house arrest sentence is devoted to the sixth chapter, which is divided into four subchapters describing the conditions for the transformation of house arrest to imprisonment, the procedural aspect of the transformation and the conditions for the transformation of other types of sentences to house arrest.

The seventh chapter relates the execution of a house arrest, the conditions for the execution of the house arrest, the postponement and the interruption of the execution, the change and the drop from the execution of the house arrest.

The eight chapter entitled Control of the house arrest is divided into other subchapters. These subchapters describe the role of the probation and mediation service in the execution of punishment control, but also electronic monitoring of its origin, use and systems of electronic control.

The ninth chapter is about the foreign regulation of house arrest. In this chapter is concentrated on uses of electronic monitoring in all countries of the world and on the consistent elements of house arrest for these countries. In this part of the thesis is compared the Slovak legislation with the Czech legal regulation.

The conclusion of this thesis summarizes the advantages and disadvantages of the house arrest on the basis of the above information, in the ten chapter and in the eleven chapter describes problematic questions related to this punishment and the proposals de lege ferenda.

Klíčová slova

Domácí vězení, alternativní tresty, elektronický monitoring.

Keywords

House arrest, alternative punishments, electronic monitoring.